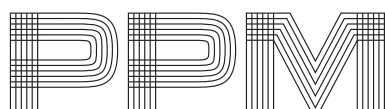

Pensionsspararna och pensionärerna

2007

Premiepensionsmyndigheten

Pensionsspararna och pensionärerna 2007

Fond- och Finansavdelningen, Inger Johannisson och Daniel Ramse

Datum: 2008-05-23

Innehåll

1	Ordlista	5
2	Sammanfattning	6
2.1	Allmänt	6
2.2	Pensionsspararna	6
2.2.1	Pensionsspararnas resultat	6
2.2.2	Pensionsspararnas investeringsbeteende	7
2.3	Pensionärerna	8
2.3.1	Pensionärernas resultat	8
2.3.2	Pensionärernas investeringsbeteende	8
3	Inledning	9
3.1	Bakgrund och syfte	9
3.2	Beskrivning av data	9
4	Om premiepensionssystemet	10
4.1	Premiepensionssystemet	10
4.2	Basfakta	11
5	Pensionsspararna	13
	Pensionsspararnas resultat	16
5.1	Inledning	16
5.2	Behållning på premiepensionsskontot	17
5.3	Värdeutveckling	19
5.3.1	Värdeutveckling sedan starten av premiepensionssystemet	21
5.3.2	Värdeutveckling för 2007	26
	Pensionsspararnas investeringsbeteende	29
5.4	Val av portfölj	29
5.4.1	Risk i portföljen	29
5.4.1.1	Fördelning av tillgångar i portföljen	29
5.4.1.2	Riskenivån	31
5.4.2	Antal valda fonder	33
5.4.3	Avgiftsnivå i portföljen	33
5.4.4	De mest valda fonderna	34

5.5	Pensionsspararnas aktivitet	36
5.5.1	Portföljval vid inträdet i premiepensionssystemet	36
5.5.2	Utfloendet ur Premiesparfonden	39
5.5.3	Engångsväljare	39
5.5.4	Bytesaktivitet	40
5.5.4.1	Bytesaktivitet och portföljval vid inträdesåret	42
5.5.4.2	Bytesaktivitet och kontobehållning	43
5.5.4.3	Bytesaktivitet och värdeutveckling	44
5.5.4.4	Bytesaktivitet och portföljrisk	44
5.5.4.5	Bytesaktivitet och portföljavgift	45
6	Pensionärerna	46
	Pensionärernas resultat	48
6.1	Inledning	48
6.2	Behållning på premiepensionskontot	48
6.3	Värdeutveckling	49
6.3.1	Värdeutveckling sedan starten av premiepensionssystemet	50
6.3.2	Värdeutveckling för 2007	51
	Pensionärernas investeringsbeteende	52
6.4	Valet av portfölj	52
6.4.1	Risk i portföljen	52
6.4.1.1	Fördelning av tillgångar i portföljen	52
6.4.1.2	Riskenivån	53
6.4.2	Antal valda fonder	55
6.4.3	Avgiftsnivån i portföljen	55
6.4.4	De mest valda fonderna	56
6.5	Pensionärernas aktivitet	57
6.5.1	Bytesaktivitet	57
	Pensionärernas premiepension	58
6.6	Inledning	58
6.7	Pensionsuttagen	58

1 Ordlista

Här följer en sammanställning av de nyckelord som används i rapporten.

Aktivt val: Att vid något tillfälle, vid inträdet eller senare, gjort ett eget fondval.

Egen vald portfölj: En sammansättning av värdepappersfonder vald av pensions-spararen eller pensionären.

Engångsväljare: En person som gjort ett aktivt val vid inträdet men som därefter inte har bytt fonder i portföljen. Personen kan dock ha rebalanserat portföljen.

Inträdesår: I rapporten är inträdesåret det år en person för första gången får möjlighet att välja fonder inom premiepensionssystemet.

Pensionssparare: En person som har premiepensionsmedel placerade i egen vald portfölj eller i Premiesparfonden och som ännu inte påbörjat uttag av premiepensionen.

Pensionsrätt: Det belopp som årligen sätts av till den allmänna pensionen, baserat på pensionsunderlaget.

Pensionär: En person som tar ut premiepension. Den som en gång påbörjat uttag av premiepensionen men upphört med dessa uttag betraktas fortfarande som pensionär. En person som parallellt med uttagen fortsätter tjäna in nya pensionsrätter ses också som pensionärer.

Portfölj: En sammansättning av värdepappersfonder.

Portföljval: Val av sammansättning av värdepappersfonder.

Rebalansera: Justera sammansättningen av fonder i portföljen så att den valda risknivån bibehålls.

2 Sammanfattning

2.1 Allmänt

Premiepensionssystemet omfattade närmare 5,4 miljoner pensionssparare och drygt 450 000 pensionärer vid årsskiftet 2007/2008. Det totala förvaltade fondkapitalet uppgick till drygt 308 miljarder kronor. Av detta kapital var cirka 28 procent placerat i Premiesparfonden. Det förvaltade kapitalet i den traditionella livförsäkringen uppgick till närmare 1,3 miljarder kronor, fördelat på cirka 56 500 pensionärer.

Närmare 59 procent av pensionsspararna har placerat sina premiepensionsmedel i eget valda portföljer medan 41 procent har medlen i Premiesparfonden. Av pensionärerna har 50 procent valt egen portfölj, 37 procent har Premiesparfonden medan närmare 13 procent sparar i traditionell livförsäkring. Under året tillkom cirka 133 000 nya pensionssparare. Av dessa valde cirka 1,6 procent en egen portfölj vid inträdet medan de övriga spararnas pensionsmedel placerades i Premiesparfonden.

2.2 Pensionsspararna

2.2.1 Pensionsspararnas resultat

Den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas premiepensionskonton uppgick i slutet av 2007 till 58 600 kronor och har ökat med 14 procent sedan föregående år. De med egen vald portfölj hade mer i genomsnitt på sina konton än dem som sparade i Premiesparfonden, 70 400 kronor jämfört med 40 800 kronor. En förklaring till denna skillnad är att de nya pensionsspararnas pensionsmedel har i stor utsträckning placerats i Premiesparfonden och pensionsavsättningarna för dessa sparare är ofta låga, vilket drar ner medelvärdet.

För cirka 67 procent av pensionsspararna ligger den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen, sedan starten av Premiepensionssystemet 1995 och fram till slutet av 2007, i intervallet 6–8 procent. Premiesparfonden har haft en bättre årlig genomsnittlig värdeutveckling än spararna med egen vald portfölj om man ser till värdeutvecklingen på den första insättningen. Uppdelat på inträdesår har dock samtliga årgångar sparare med egen vald portfölj haft en bättre värdeutveckling än dem med Premiesparfonden, med undantag för inträdesåret 2000. Det beror på att de med egna portföljer har haft en bättre värdeutveckling under senare år då kapitalet på deras konton varit större. De pensionssparare som trädde in i pensionssystemet under åren 2002–2004 och valde en egen portfölj hade den bästa årliga genomsnittliga värdeutvecklingen.

För de flesta pensionssparare ligger den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen under kalenderåret 2007 i intervallet 0–5 procent. De pensionssparare som har haft hög värdeutveckling, dvs. 20 procent eller mer, har också haft hög risk i sina eget valda portföljer. Det indikerar att det har lönat sig att ta hög risk under 2007. Det är en större andel av dessa sparare som har valt fondkategorierna Asien och Fjärran östern, Kina samt Ryssland än övriga sparare. De sparare som har haft hög värdeutveckling har också i genomsnitt betalat högre förvaltningsavgifter.

2.2.2 Pensionsspararnas investeringsbeteende

Cirka 85 procent av hela premiepensionskapitalet var placerat i aktier och 15 procent i räntebärande papper. De med egen vald portfölj placerade närmare 86 procent av kapitalet i aktier medan 83 procent av Premiesparfondens kapital placerades i aktier.

Den genomsnittliga risknivån i de egna valda premiepensionsportföljerna uppgick till cirka 12 procent, mätt som volatilitet. Det är något högre än risknivån i Premiesparfonden som motsvarade 7,9 procent. De yngre spararna har i genomsnitt tagit högre risk än de äldre, men det är relativt få sparare som har valt fonder i riskkategorin mycket hög risk.

Det genomsnittliga antalet fonder i de egna valda portföljerna var 3,3 fonder.

Den genomsnittliga förvaltningsavgiften efter rabatt har minskat från 0,36 procent år 2006 till 0,31 procent år 2007, vilket till stor del kan förklaras av att PPM har infört en ny modell för prisreduktion av förvaltningsavgiften.¹ Nettoavgiften för Premiesparfonden var oförändrad vid 0,15 procent medan den genomsnittliga portföljavgiften för de med egna valda portföljer har minskat från 0,53 procent till 0,41 procent. Den lägre avgiften innebär att den slutliga premiepensionen förbättras med i genomsnitt 5 procent, givet allt annat lika.

Sedan föregående år har andelen pensionssparare som valde en egen portfölj vid inträdet i premiepensionssystemet minskat från 7,4 procent till 1,6 procent. Det minskade valdeltagandet beror förmodligen på att PPM har ändrat kommunikationsstrategi. Tidigare år har PPM, kort efter utskicket av det orange kuvertet, skickat ut ett ”valpaket” bestående av valblankett, guide till fondvalet samt en fondkatalog. De nytillkomna spararna 2007 fick istället information i samband med det orange kuvertet där de upplystes om att de kunde beställa valblankett och fondkatalog från PPM via kundservice eller på PPM:s hemsida. PPM har ändrat sin strategi eftersom valdeltagandet varit lågt i förhållande till informationsinsatsen. PPM har istället beslutat sig för att rikta sin information till de pensionssparare som varit med i systemet en längre tid och har mer pensionsmedel att placera. Bedömningen är att pensionsspararna då är mer mottagliga för information.

Bland de pensionssparare som valde egen portfölj vid inträdet är det cirka 61 procent som aldrig har bytt fonder. Det är en lägre andel jämfört med föregående år då andelen engångsväljare var 70 procent.

Antalet fondbyten per år har ökat från 1,8 miljoner byten 2006 till 2,6 miljoner byten 2007. Under samma period har antalet pensionssparare, inklusive pensionärer, som bytt fonder minst en gång ökat från 603 000 till 777 000, vilket motsvarar en ökning från 11 procent till 14 procent av kollektivet. Drygt 10 procent av spararna har gjort 11 eller fler byten sedan inträdet i premiepensionssystemet. De som har gjort många byten har, i genomsnitt, större behållning på premiepensionskontot och bättre värdeutveckling. De tar också högre risk samt betalar högre förvaltningsavgift.

¹ I Årsredovisningen för Premiepensionsmyndigheten avseende år 2007 framgår att den genomsnittliga avgiften i portföljen har minskat från 0,40 procent föregående år till 0,33 procent 2007. Skillnaderna i uppgifterna i årsredovisningen och i rapporten beror på dels olika urval, dels olika beräkningsmetoder.

2.3 Pensionärerna

2.3.1 Pensionärernas resultat

Den genomsnittliga behållningen på pensionärernas premiepensionskonton uppgick till 22 700 kronor och har ökat med 24 procent sedan föregående år. Pensionärer med fondförsäkring har marginellt högre genomsnittlig kontobehållning än dem med traditionell livförsäkring, 22 800 kronor respektive 22 700 kronor. De yngre pensionärerna har högre genomsnittlig behållning än de äldre pensionärerna, vilket främst kan förklaras med att de yngre omfattas i större utsträckning av det nya pensionssystemet. De har avsatt mer pensionsmedel varje år och under fler år.

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen sedan starten av premiepensionssystemet och fram till slutet av 2007 var cirka 5,7 procent för pensionärer med fondförsäkring. De med egen vald portfölj hade en lägre årlig värdeutveckling än spararna med Premiesparfonden, 5,4 procent respektive 6,0 procent. För pensionärerna med traditionell livförsäkring var motsvarande värdeutveckling 4,7 procent.

För 2007 uppgick den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen för pensionärer med fondförsäkring till 5,8 procent, både för dem med egen portfölj och för dem med Premiesparfonden.

2.3.2 Pensionärernas investeringsbeteende

Den genomsnittlige pensionären med egen vald portfölj har placerat närmare 77 procent av premiepensionskapitalet i aktier och drygt 33 procent i räntebärande papper. Aktieandelen för pensionärer med traditionell livförsäkring uppgick till 27 procent.

Den genomsnittliga risknivån i den egen valda premiepensionsportföljen uppgick till cirka 10,4 procent, dvs. medelrisk. Det är något högre än risknivån i Premiesparfonden som var 7,9 procent. Närmare 70 procent av pensionärerna med egen portfölj väljer att ha medelrisk i portföljen. Pensionärerna tar i genomsnitt lägre risk än pensionsspararna.

Det genomsnittliga antalet fonder i de egna valda portföljerna var 2,4 fonder.

Den genomsnittliga portföljavgiften för dem med egen vald portfölj har minskat från 0,46 procent år 2006 till 0,34 procent år 2007, vilket till stor del kan förklaras av att PPM har infört en ny modell för prisreduktion av förvaltningsavgiften.

Drygt 57 procent av pensionärerna har en egen vald portfölj. Bland de pensionärer som valde egen portfölj redan vid inträdet är det cirka 77 procent som aldrig har bytt fonder, vilket är en lägre andel jämfört med föregående år då 81 procent var engångsväljare.

Cirka 94 procent av pensionärerna tog ut hela den årliga premiepensionen, medan de övriga tog delar av pensionen. Uttagsbeloppen bland de pensionärer som tar ut hela det årliga beloppet varierar mellan 700 kronor och 2 900 kronor per år inom fondförsäkring och mellan 600 kronor och 2 300 kronor per år inom traditionell försäkring. De äldre pensionärerna tar ut en större andel av premiepensionen än de yngre.

3 Inledning

3.1 Bakgrund och syfte

Premiepensionen är den fonderade delen av den allmänna ålderspensionen. Efter som pensionsspararna och pensionärerna kan välja hur premiepensionstillgångarna ska placeras har de möjlighet att påverka den framtida pensionsinkomsten.

Valmöjligheten inom premiepensionssystemet infördes år 2000. Det var det första året pensionsspararna hade möjlighet att välja investeringsform för premiepensionsmedlen. Behållningen på pensionsspararnas och pensionärernas premiepensionskonton samt deras investeringsbeteende förändras över tid. Premiepensionen är en viktig del av inkomsten för de framtida pensionärerna och det är därför av intresse att följa dessa förändringar.

Denna rapport ger en sammanfattande beskrivning av läget för pensionsspararna och pensionärerna vid slutet av 2007. Syftet med rapporten är att följa utvecklingen av premiepensionen samt pensionsspararnas och pensionärernas investeringsbeteende över tid.

3.2 Beskrivning av data

Rapporten baseras främst på data som genererats av PPM:s databaser Pluto och FIDB, men även på data från Försäkringskassans datalager STORE. Pluto innehåller individspecifik information om pensionsspararnas och pensionärernas pensionsrätter samt premiepensionsportfölj, inklusive de transaktioner och den handel som sker med fonder. FIDB består däremot enbart av information om de fonder som ingår i premiepensionssystemet, exempelvis standardavvikelse för avkastning, förvaltningsavgift, fondens namn och typ. STORE kompletterar PPM:s data med utbildningsnivå, boendelän samt födelseland. Beskrivningen av pensionsspararna och pensionärerna grundas på ett slumpmässigt urval, bestående av alla individer som ingår i premiepensionssystemet under 2007 och är födda den 10:e varje månad. Urvalet utgör drygt tre procent av den population som omfattas av premiepensionssystemet 2007. Pensionssparare och pensionärer som avlider under året ingår inte i urvalet. Däremot ingår dem som emigrerat eller flyttat till Sverige under året. Urvalet består av cirka 190 000 individer, varav 175 400 pensionssparare och närmare 14 600 pensionärer.

Om inget annat anges i rapporten är det data per den 31 december år 2007 som presenteras. Synonymer för denna tidpunkt är ”vid utgången av 2007” och ”i slutet av 2007”. De siffror som anges inom parentes avser 2006.

4 Om premiepensionssystemet

I det här kapitlet ges en allmän beskrivning av premiepensionssystemet och statistik på en övergripande nivå.

4.1 Premiépensionssystemet

Alla som har arbetsrelaterad inkomst och betalar skatt i Sverige tjänar in till den allmänna ålderspensionen. Ålderspensionen består av inkomstpension, premiepension och garantipension. Garantipensionen är ett grundskydd och är till för dem som inte tjänat in tillräckligt med inkomst- och premiepension. Inkomst- och premiepensionen bygger på livsinkomstprincipen och baseras på den årliga pensionsrätten som motsvarar 18,5 procent av pensionsunderlaget.² Av denna pensionsrätt går 16 procentenheter till inkomstpensionen och 2,5 procentenheter till premiepensionen. Pensionsrätten för inkomstpensionen går till inkomstpensionssystemet som är ett fördelningssystem där medlen slussas direkt vidare till dem som är pensionärer.³ Den delen av pensionsrätten som går till premiepensionssystemet öronmärks för pensionsspararen och spararen väljer själv i vilka fonder medlen ska placeras.

Preliminära pensionsrätter kommer kontinuerligt in till premiépensionsmyndigheten som förvaltar dessa medel fram till dess att pensionsrätterna är fastställda. När pensionsrätterna är fastställda förs premiépensionspengarna över till pensionsspararnas premiesparkonton. De pensionssparare som själva vill sätta samman en portfölj av fonder kan göra det genom att välja fonder på det s.k. fondtorg som utgörs av alla de fonder som anslutits till premiépensionssystemet. Pensionsspararen får då själv välja fördelning mellan olika tillgångsslag, fonder och förvaltare. Pensionsspararen kan välja att placera sina medel i upp till fem olika fonder och byta fonder utan att behöva betala bytesavgifter. Däremot tar fondförvaltaren vanligen ut en förvaltningsavgift. Om en ny pensionssparare inte anmäler något val av fond placeras pensionspengarna i Premiesparfonden som är det icke-väljaralternativ som finns i premiépensionssystemet. Premiesparfonden förvaltas av Sjunde AP-fonden. Den som en gång valt andra fonder kan inte därefter välja Premiesparfonden.

Hur stor premiepensionen blir beror bland annat på hur mycket som betalats in, värdeutveckling, förvaltningskostnader, arvsvinster samt vid vilken ålder pensionsspararen väljer att ta ut sin pension. Premiepensionen får tas ut från och med den månad pensionsspararen fyller 61 år. Under pensionstiden kan premiepensionen fortsättningsvis vara placerad i värdepappersfonder eller i den traditionella livförsäkring som PPM erbjuder. Pensionen är livsvarig och beräknas med utgångspunkt i tillgodohavandet på premiesparkontot. För dem som har premiepensionen i fonder fastställer PPM varje år ett belopp i kronor som betalas ut månatligen under påföljande kalenderår. Inför utbetalningarna säljer PPM av så många fondandelar som behövs för att beloppet skall kunna betalas ut. Om pensionären väljer PPM:s livförsäkring bestäms pensionen utifrån värdet på tillgångarna på kontot vid den

² Pensionsunderlaget är summan av den fastställda pensionsgrundande inkomsten och de fastställda pensionsgrundande beloppen. Pensionsavgiften ger rätt till allmän pension på inkomster upp till 7,5 inkomstbasbelopp.

³ Pensionsrätten i inkomstfördelningssystemet räknas om varje år med hänsyn till bland annat utvecklingen av inkomstindex, arvsvinster, kostnader och delningstalet som återspeglar återstående livslängd.

tidpunkt när PPM löser in innehavet. PPM tar därigenom över risken för negativa utfall från pensionären.

Varje år får alla som betalt in till det allmänna ålderspensionssystemet ett värdebesked, det orange kuvertet, från Försäkringskassan och PPM. Beskedet visar tillgodohavandet på kontona för inkomstpension och premiepension. Dessutom ger beskedet en prognos över hur den allmänna ålderspensionen kan komma att se ut den dag man väljer att ta ut den.

4.2 Basfakta

Premiepensionssystemet omfattar för närvarande närmare 5,4 miljoner pensions-sparare och drygt 450 000 pensionärer. När det nuvarande pensionssystemet är helt genomfört kommer det att omfatta cirka 7 miljoner sparare och pensionärer.⁴ Antalet pensionärer i systemet kommer att öka allteftersom det nya pensionssystemet fasas in. Under 2007 tillkom drygt 133 000 nya pensionssparare medan närmare 105 000 blev pensionärer. Tabell 4.1 visar antalet nytillkomna pensionssparare från år 2000 och framåt samt totala antalet individer som omfattas av premiepensionssystemet. År 2000 var det första inträdesåret i systemet medan 2001 var det första inträdesåret för dem som var förtidspensionärer.⁵ Tabellen visar också det årliga kapitalinflödet, dvs. inflödet av de årliga pensionsrätterna ökar, till premiepensionssystemet. De första placeringarna av premiepensionsmedel i fonder genomfördes under 2000. Då placerades närmare 56 miljarder kronor, motsvarande de pensionsrätter som fastställts för åren 1995–1998.

Tabell 4.1: Antal pensionssparare och pensionsrätter i premiepensionssystemet, 2000–2007.

År	Pensionssparare och pensionärer, tusental	Pensionsrätter, inflöde, Mdr kr	Nya sparare, tusental	Pensionsrätter, nya sparare, Mdr kr
2000	4 440	55,8	4 440	55,8
2001	4 900	18,3	493	0,670
2002	5 100	20,4	196	0,216
2003	5 200	21,1	150	0,167
2004	5 300	22,3	129	0,142
2005	5 400	23,4	117	0,139
2006	5 600	49,6	115	0,148
2007	5 800	27,6	133	0,180

⁴ Det allmänna ålderspensionssystemet reformerades under 1990-talet och införs successivt. Det innebär att dem som är födda före 1938 omfattas helt av det tidigare pensionssystemet, medan dem som är födda 1954 eller senare enbart berörs av det nya systemet. Dem som är födda 1938–1953 tillhör båda pensionssystemen och omfattas av övergångsregler. Reglerna är utformade så att det tidigare systemet fasas ut medan det reformerade fasas in. Övergångsreglerna är sådana att en person som är född 1938 får 16 tjugondelar av sin pension från det tidigare systemet och 4 tjugondelar från det nya systemet. De motsvarande tjugondelarna för en person född 1953 är 1 respektive 19. Detta innebär att ju senare år personen är född desto större delar av pensionsinkomsten kommer från det nya pensionssystemet.

⁵ Premiepensionssystemet introducerades 1995 och detta år är det allra första inträdesåret i systemet. År 2000 är det första året i premiepensionssystemet då pensionsspararna kunde välja hur deras premiepensionsmedel ska placeras. Detta år betraktas som det första inträdesåret i rapporten.

Det totala förvaltade fondkapitalet för både pensionssparare och pensionärer uppgick i slutet av 2007 till drygt 308 (267) miljarder kronor. Av detta kapital var cirka 28 (30) procent placerat i Premiesparfonden som förvaltas av Sjunde AP-fonden. Kapitalinflödet från nya pensionsrätter motsvarande drygt 27 miljarder kronor, varav 180 miljoner kronor utgjordes av pensionsrätter från nya pensions-sparare.

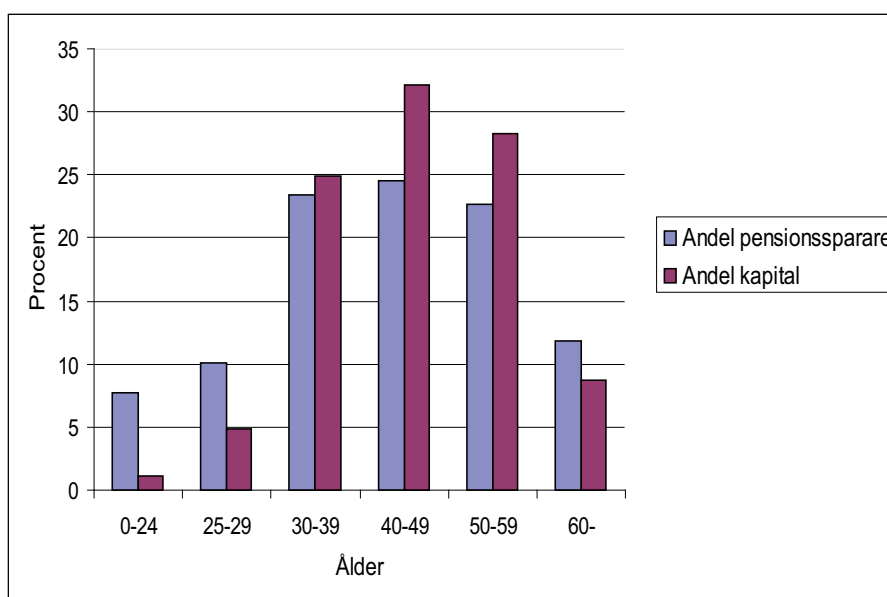
Cirka 56 500 (40 900) pensionärer hade PPM:s traditionella livförsäkring i slutet av 2007. Det förvaltade kapitalet för livförsäkringen uppgick till närmare 1,3 (0,7) miljarder kronor medan inflödet till den motsvarade cirka 575 (424) miljoner kronor.

5 Pensionsspararna

Detta kapitel utgörs av två delar, pensionsspararnas resultat respektive pensionsspararnas investeringsbeteende. I den första delen redovisas behållningen på premiepensionskontot samt värdeutvecklingen. Den andra delen belyser pensionsspararnas portföljval utifrån risk, antal fonder, förvaltningsavgifter och de mest valda fonderna. Kapitlet inleds dock med en demografisk beskrivning av pensionsspararna.

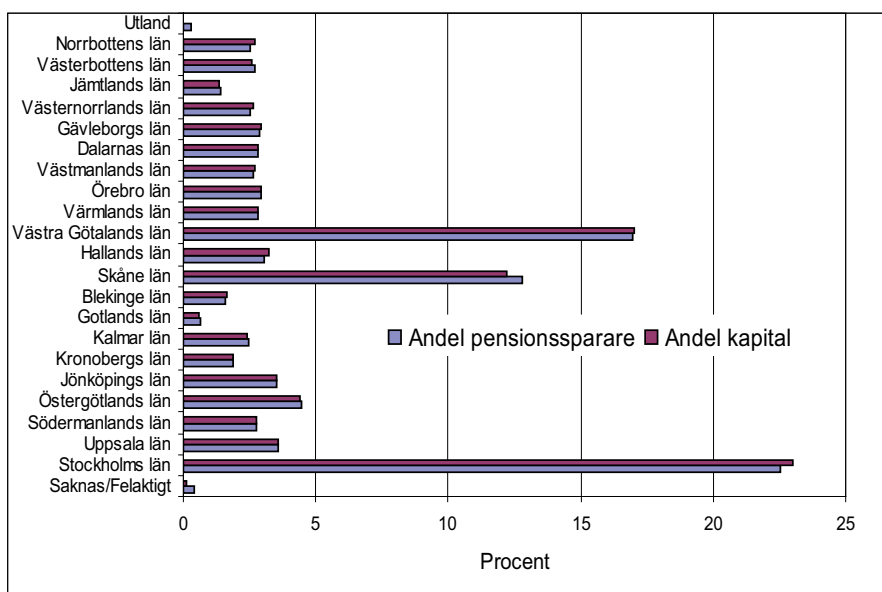
I slutet av 2007 omfattade premiepensionssystemet närmare 5,4 miljoner pensionssparare, varav cirka 133 000 (115 000) nya sparare tillkom under året. Figur 4.1 visar fördelningen av pensionsspararna efter ålder och premiepensionskapital. Det framgår att andelen pensionssparare och andelen kapital är störst i åldergrupperna 30–59 år, vilket är naturligt eftersom den största andelen yrkesaktiva finns i dessa åldrar. Fördelningen av andelen pensionssparande män och kvinnor är jämn, 51 procent respektive 49 procent, och speglar könsfördelningen i den yrkesaktiva delen av befolkningen.

Figur 4.1: Pensionssparare och premiepensionskapital fördelat på ålder, i slutet av 2007.

Den geografiska fördelningen av pensionsspararna följer hur befolkningen i stort är fördelad i Sverige, se figur 4.2. I de tre storstadslänen Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län bor drygt 52 procent av pensionsspararna. Det framgår även av figuren att det är från dessa län som de största andelarna av pensionskapitalet kommer, sammanlagt 52 procent. I Stockholms län finns det en stor andel höginkomsttagare vilket återspeglas i koncentrationen av pensionskapitalet.

Figur 4.2: Pensionssparare och premiepensionskapital fördelat på län, i slutet av 2007.

Om pensionsspararna inte anmäler något val av fond placeras pensionsmedlen i Premiesparfonden. Sedan det blev möjligt att välja fonder inom premiepensions-systemet och fram till slutet av 2007 har 58,6 (58,3) procent valt en egen portfölj, se tabell 4.2. Det är en något större andel kvinnor än män som har en egen portfölj, 59,4 (59,1) procent respektive 57,8 (57,4) procent. Närmare 51,9 (53,2) procent valde portfölj redan vid sitt inträde i pensionssystemet. Den relativt höga andelen förklaras av att en stor andel av spararna valde en egen portfölj år 2000, cirka två tredjedelar av spararna. Därefter har andelen som väljer egen portfölj vid inträdet minskat betydligt. År 2007 valde endast 1,6 procent av de nya spararna en egen portfölj. Mer information om denna utveckling finns längre fram i rapporten.

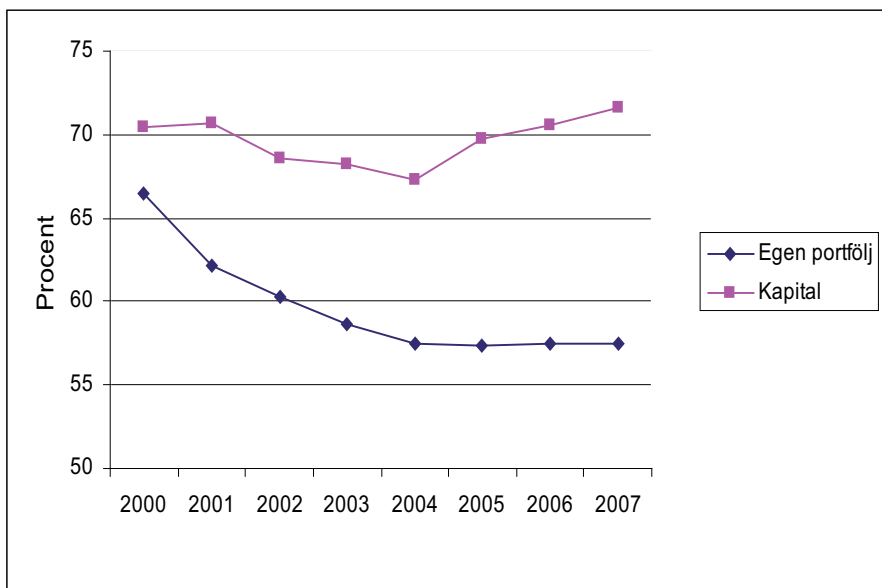
Tabell 4.2: Pensionssparare med egen vald portfölj eller Premiesparfonden i slutet av 2007 samt pensionssparare som valde egen portfölj vid inträdet i premiepensions-systemet, procent.

	Alla	Kvinnor	Män
Egen vald portfölj 2007	58,6	59,4	57,8
Premiesparfonden 2007	41,4	40,6	42,2
Valde egen portfölj vid inträdet	51,9	52,7	51,0

Anm.: Uppgifterna är beräknade för pensionsspararna och kan inte jämföras med motsvarande uppgifter i Årsredovisningen för Premiepensionsmyndigheten avseende år 2007 där även pensionärerna ingår i beräkningarna.

Figur 4.3 visar utvecklingen av andelen pensionssparare och pensionärer med egen vald portfölj och deras andel av premiepensionskapitalet. Fram till 2004 minskar andelen med egen portfölj men därefter stabiliseras trenden. Under de tre senaste åren ökar deras andel av pensionskapitalet och i slutet av 2007 uppgick det till 71,7 (70,5) procent. Förklaringen är att de med egen vald portfölj i genomsnitt har haft en bättre värdeutveckling än sparare med Premiesparfonden under de tre senaste åren.

Figur 4.3: Andelen pensionssparare och pensionärer med egen portfölj och deras andel av premiepensionskapitalet.

Anm.: Uppgifterna i figuren är baserade på totalstatistiken i premiepensionssystemet. Premiepensionskapitalet är uttryckt i marknadsvärde.

Som framgår av tabell 4.2 ovan är det en något större andel kvinnor än män som valt en egen portfölj. Däremot är kvinnornas andel av premiepensionskapitalet är lägre än männens, 44 (44) procent respektive 56 (56) procent.

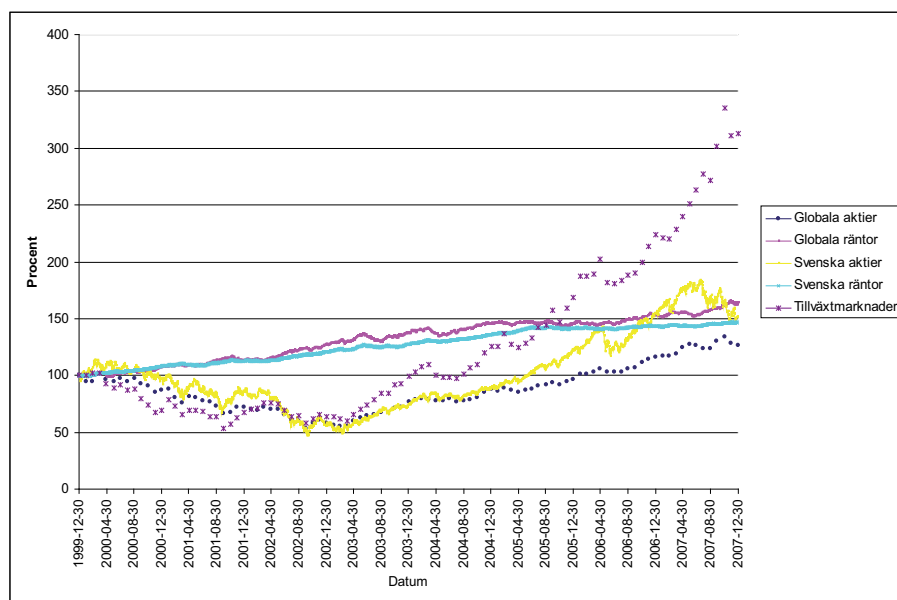
Pensionsspararnas resultat

5.1 Inledning

I den här delen av rapporten visas behållningen på pensionsspararnas premiepensionskonto i slutet av 2007 samt värdeutvecklingen av premiepensionsmedlen. Värdeutvecklingen visas för två tidsperioder, dels sedan starten av premiepensions-systemet och fram till utgången av 2007, dels under kalenderåret 2007.

Utvecklingen på de finansiella marknaderna påverkar pensionsspararnas konto-behållning och värdeutvecklingen av deras pensionsmedel. Figur 5.1 ger en bild av utvecklingen på de globala och svenska marknaderna för aktier och räntor. Den närmaste tiden efter det allra första valtillfället år 2000 kännetecknas av ytterligheter på aktiemarknaderna. Perioden inleddes med tre år av fallande börsutveckling och därefter av två år med stark börsuppgång. Denna första period av börsnedgång har allt mindre betydelse för premiepensionskapitalet allteftersom nya pensionsmedel har satts in och värdeutvecklingen varit positiv. Under år 2005 passerade värdet på fondförmögenheten i premiepensionssystemet för första gången de sammanlagda insättningarna och vid slutet av året uppgick förmögenheten i systemet till 192 miljarder kronor. Som framgår av figur 5.1 var börsutvecklingen positiv under det första halvåret 2007 men denna uppgång åtföljdes av ett halvår med betydande nedgång på den svenska aktiemarknaden. De svenska och globala räntemarknaderna har haft en positiv utveckling sedan 2000. Tillväxtmarknader har haft en betydande uppgång sedan mitten av 2003. Fondförmögenheten ökade med 41 (75) miljarder kronor under 2007 och i slutet av året uppgick den till 308 (267) miljarder kronor.

Figur 5.1: Värdeutvecklingen på de svenska och globala aktie- och räntemarknaderna, perioden 2000–2007.

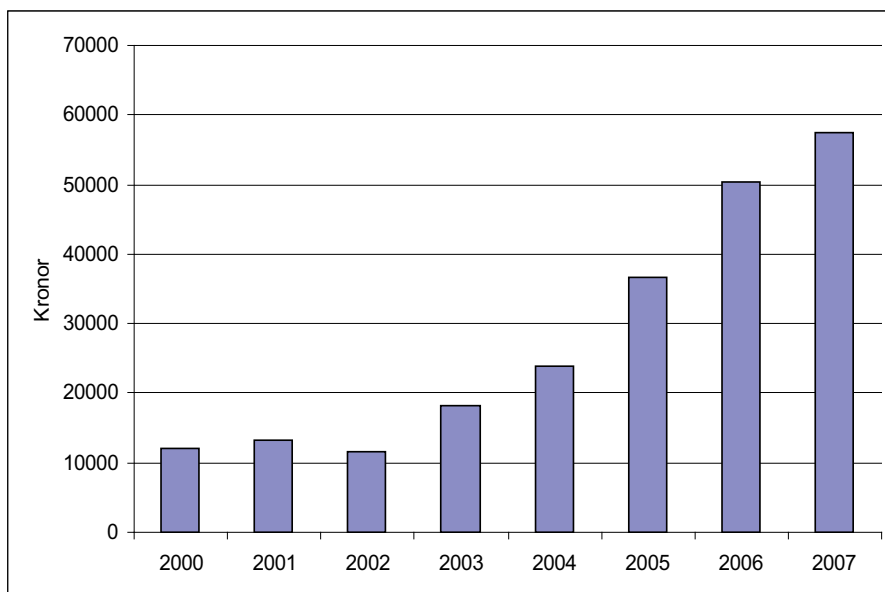
Källa: Globala aktier – MSCI, Globala räntor – Aggregate bond index Lehman Brothers, Svenska aktier – OMXSBCAP OMX-Stockholm Exchange, Svenska räntor – OMRX OMX-Stockholm Exchange, Tillväxtmarknader – MSCI.

Anm.: Tillväxtmarknader omfattar globala aktier på tillväxtmarknader. Värdeutvecklingen är beräknad som tidsviktad avkastning.⁶

5.2 Behållning på premiepensionskontot

Den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas premiepensionskonto har ökat över tid och uppgick till 58 600 (50 100) kronor i slutet av 2007. I figur 5.2 visas utvecklingen av kontobehållningen vid utgången av varje år. Behållningen ökar dels för att nya pensionsrätter årligen sätts in, dels för att fonderna har en positiv värdeutveckling. Mellan åren 2000 och 2001 ökade behållningen i genomsnitt med cirka 9 procent medan den däremot minskade med cirka 12 procent mellan 2001 och 2002. Under perioden 2003-2006 har ökningarna varit avsevärda, mellan 30 procent och 54 procent per år. Under 2007 ökade kontobehållningen med cirka 14 procent.

Figur 5.2: Genomsnittlig behållning på pensionsspararnas premiepensionskonto i slutet av respektive år, perioden 2000–2007.

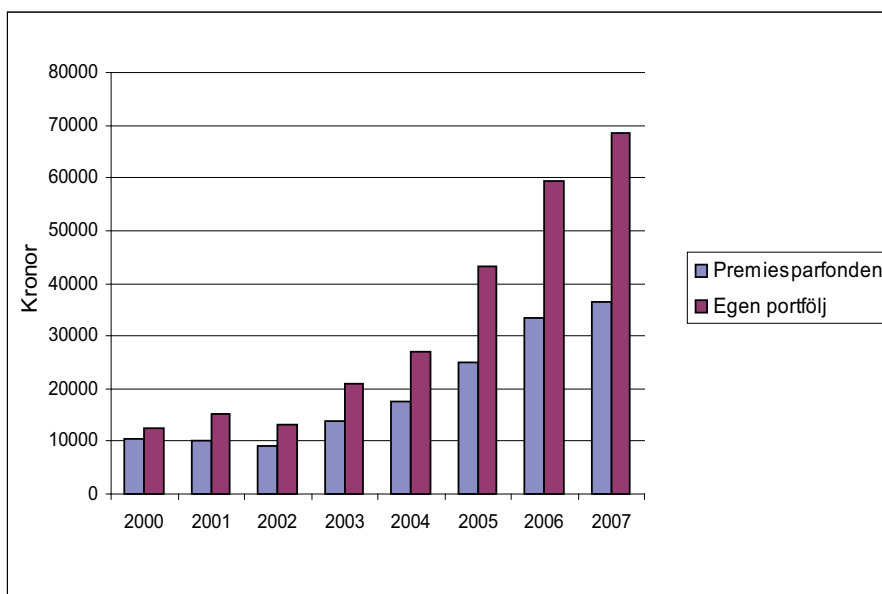

Anm.: Staplarna i figuren visar medelvärdet av pensionsspararnas kontobehållning den 31/12 respektive år.

⁶ En förenklad beskrivning av tidsviktad avkastning är följande. Den avkastning som genereras av ett kapital under en given tidsperiod, utan hänsyn till storleken på kapitalet under perioden. Det har alltså ingen betydelse om det är 1 krona eller 1 000 kronor som har genererat avkastningen.

I slutet av 2007 var den genomsnittliga kontobehållningen 70 400 kronor för sparare med egen vald portfölj och 40 800 kronor för sparare med Premiesparfonden. Som framgår av figur 5.3 är den genomsnittliga behållningen högre för pensionssparare och pensionärer med egen vald portfölj än för pensionssparare och pensionärer med Premiesparfonden. Dessutom ökar skillnaderna över tid. År 2000 var den genomsnittliga kontobehållningen för dem med Premiesparfonden 83 procent av den genomsnittliga behållningen för dem med egen portfölj. I slutet av 2007 var motsvarande relation 53,5 (56) procent. En förklaring till denna skillnad i behållningen är att en stor del av kapitalinflödet till Premiesparfonden kommer från unga sparare. Denna grupp av sparare har vanligen låga inkomster och därmed låga pensionsavsättningar, vilket ger en lägre genomsnittlig kontobehållning. De flesta som väljer en egen portfölj gör det senare i livet och har då dels högre inkomster och därmed större pensionsavsättningar, dels några års ackumulerat pensionssparande med sig. PPM:s årliga analyser av nyväljarna visar att de nya pensionssparare som väljer egen portfölj vid inträdet också i genomsnitt har större pensionsrätter att placera än dem som låter pensionsrätterna placeras i Premiesparfonden.

Figur 5.3: Genomsnittlig behållning på premiepensionskontot för pensionssparare och pensionärer med egen portfölj och för pensionssparare och pensionärer med Premiesparfonden.

Anm: Staplarna i figuren visar medelvärdet av pensionsspararnas och pensionärernas kontobehållning den 31/12 respektive år.

Det framgår av tabell 5.1 att män har cirka 12 200 (10 200) kronor mer i genomsnitt på premiepensionskontot än kvinnor. Det beror på att män vanligen har högre inkomster och är yrkesaktiva i större utsträckning än kvinnor. Pensionssparare i åldrarna 40–49 år har i genomsnitt mer på sina konton jämfört med övriga åldersgrupper. På sikt, när pensionssystemet har fasats in helt, kommer troligen spararna i de äldre åldrarna vara dem som i genomsnitt har mest på sina pensionskonton. Att de med högst utbildning också i genomsnitt har mest på sina konton beror sannolikt på att de vanligen har högre inkomster än övriga och därmed högre pensionsavsättningar.

Tabell 5.1: Genomsnittlig behållning på pensionsspararnas premiepensionskontot vid slutet av 2007, kronor.

	Samtliga	Egen vald portfölj	Premie- sparfonden
Alla	58 600	70 400	40 800
Män	64 600	78 300	44 700
Kvinnor	52 400	62 500	36 600
Ålder			
18–24	10 300	13 100	9 700
25–29	27 900	36 300	24 000
30–39	61 600	71 100	45 400
40–49	75 400	83 800	57 500
50–59	71 600	78 000	57 700
60–	42 500	46 600	34 900
Utbildning			
Förgymnasial	44 600	59 800	31 100
Gymnasial	60 200	69 600	44 500
Eftergymnasial	66 800	76 000	48 400
Forskarutbildning	78 800	88 500	61 700
Okänd/saknas	13 300	33 300	11 300
Årsinkomst, tkr			
0	16 500	30 500	11 200
1–50	12 500	25 600	8 900
50–100	20 600	33 800	15 000
100–200	39 700	48 300	31 500
200–300	61 600	66 500	51 600
300–349	81 300	85 200	70 400
349–	96 400	99 900	84 500

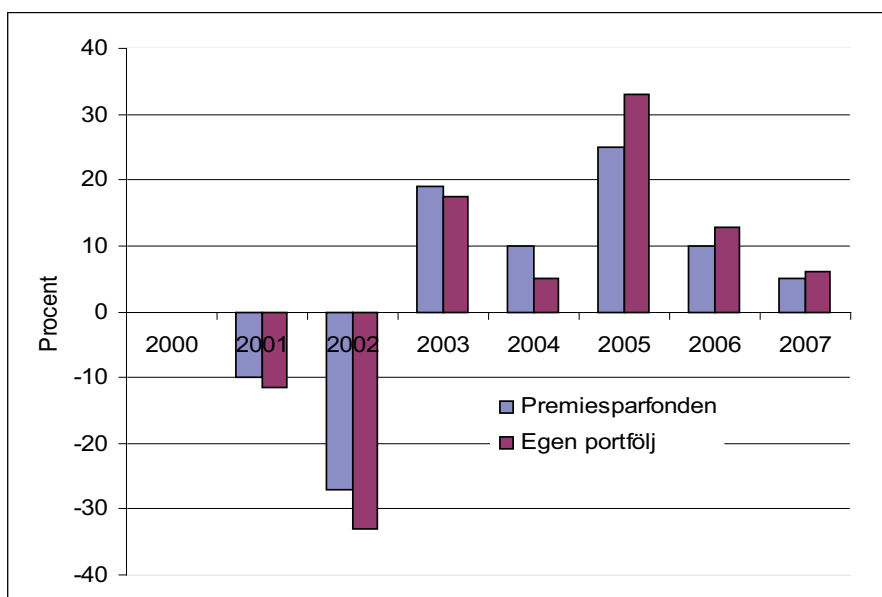
Anm.: Årsinkomsten är baserad på information om pensionsspararnas intjänade pensionsrätter år 2006.

5.3 Värdeutveckling

De första avsättningarna till premiepensionssystemet gjordes 1995. Pensionsspararnas första fondval gjordes dock först under hösten 2000. Fondvalen sammanföll med en lång och djup nedgång på aktiemarknaderna. Detta har naturligtvis påverkat avkastningen negativt. Räknat från första fondvalet fram till slutet av 2007 har den genomsnittliga årliga avkastningen på den första insättningen varit blygsamma 2,0 procent per år. Avkastningen har varierat kraftigt mellan åren. År 2002 var värdeutvecklingen mycket negativ, -31,3 procent. Fram till 2005 steg den kraftigt och kulminerade på 30,3 procent. Under 2007 var avkastningen på premiepensionsmedlen i genomsnitt 5,6 procent år.

Avkastningen för pensionsspararna med Premiesparfond har följt den genomsnittliga avkastningen för dem med egen vald portfölj relativt väl. Figur 5.4 visar dock att Premiesparfonden genererade en bättre avkastning under 2001–2004 medan genomsnittet av spararna med egen portfölj har haft en bättre avkastning de tre senaste åren. Den första insättningen i Premiesparfonden har haft en avkastning på 2,5 procent i genomsnitt per år vilket överstiger avkastningen för dem med egen portfölj som fått se sina premiepensionsmedel växa med 1,9 procent per år.

Figur 5.4: Tidsviktad avkastning per år för pensionsspararna med egen portfölj och för Premiesparfonden perioden 2001–2007.

För att analysera värdeutvecklingen på pensionsspararnas konton är det dock mindre relevant att använda det mått på avkastning som redovisas ovan, dvs. den tidsviktade avkastningen, och som är vanligast förekommande. Denna avkastning mäter endast avkastningen på den första insättningen. Måttet tar inte hänsyn till att avkastningen under de senaste åren varit viktigare än utvecklingen under de första åren. Detta då de genomsnittliga beloppen på pensionsspararnas konton till följd av insättningar har varit större. Därför används i fortsättningen av denna rapport ett värdeutvecklingsmått – kapitalviktad avkastning eller internräntan – som väger samman avkastningen i förhållande till kapitalets storlek. Internräntan kan jämföras med den bankränta som skulle ha genererat behållningen på kontot om belopp motsvarande intjänad pensionsrätt placerats på ett bankkonto.

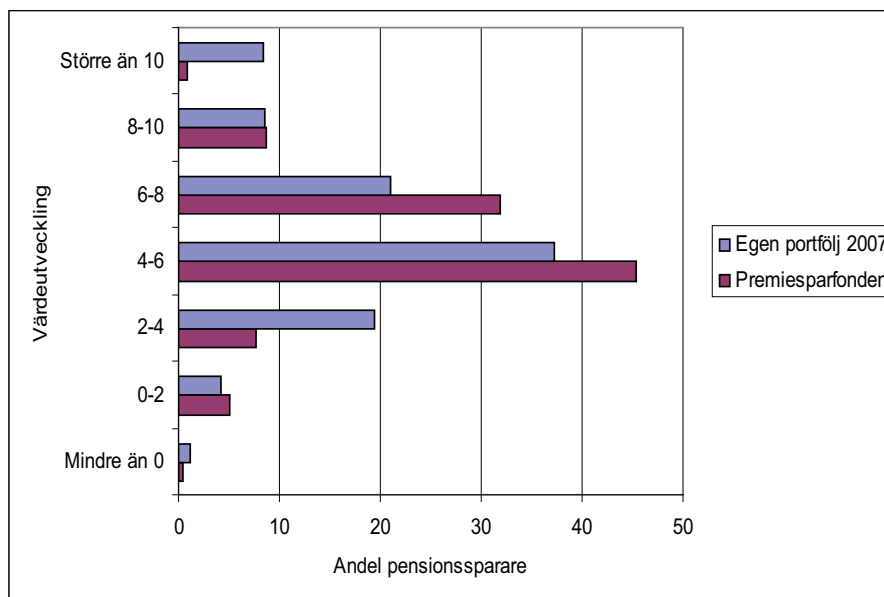
Avsnittet utgörs av två delar där den första delen beskriver värdeutvecklingen för pensionsspararna sedan starten av premiepensionssystemet 1995 och fram till slutet av 2007. Här tas alltså hänsyn till avkastning som genererades innan det första fondvalet år 2000. Den andra delen visar värdeutvecklingen under kalenderåret 2007. Värdeutvecklingen inkluderar avkastning på fonder, förvaltningsavgift efter rabatt, arvsvinst, ränta på preliminära pensionsrätter samt avgift till Premiepensionsmyndigheten.

5.3.1 Värdeutveckling sedan starten av premiepensionssystemet

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen av pensionsmedlen sedan starten 1995 och fram till slutet av 2007 uppgick till 5,9 (6,3) procent.⁷ Det årliga genomsnittet var lägre än motsvarande genomsnitt i slutet av 2006, vilket beror på en lägre värdeutveckling under 2007 jämfört med tidigare år. Den årliga genomsnittliga värdeutveckling var högre för spararna med Premiesparfonden än för dem som valt egen portfölj, 5,9 (6,7) respektive 5,7 (6,0) procent. Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen varierar naturligtvis mellan pensions spararna. En del av spararna med egen portfölj har haft en betydligt bättre värdeutveckling än dem med Premiesparfonden, medan andra har haft en sämre utveckling. Variationerna beror bland annat på när i tiden spararna kom in i premiepensionssystemet. För att få en mer fullständig bild visas värdeutvecklingen i detta avsnitt utifrån olika perspektiv.

Figur 5.5 visar den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen fördelad på olika intervall i värdeutvecklingen. Det framgår att de allra flesta pensions sparare har haft en positiv årlig värdeutveckling, oberoende om de har en egen portfölj eller har pensionsmedlen i Premiesparfonden. Det är endast en mindre andel av pensions spararna som har haft en negativ värdeutveckling, cirka 0,9 procent.⁸ För de flesta av spararna, närmare 67 procent, ligger värdeutvecklingen i intervallen 4–6 procent. Som framgår av figuren är spridningen av värdeutvecklingen större bland sparare med egen portfölj än bland dem med Premiesparfonden, dvs. det är en större andel sparare med egen portfölj som har hög respektive låg värdeutveckling i jämförelse med dem som har Premiesparfonden.

Figur 5.5: Genomsnittlig årlig värdeutveckling, fördelat på andel pensions sparare, perioden 1995–2007, procent.

⁷ Av PPM:s webbstatistik framgår att den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen för perioden 1995–2007 uppgår till 5,8 procent och inte till 5,9 procent som redovisas i denna rapport. Skillnaden i resultaten kommer av olika beräkningsmetoder. I rapporten baseras den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen på varje individs värdeutveckling medan den i webbstatistiken beräknas för pensions spararna som helhet. Därtill behandlas arvvinster och avgifter till PPM som flöden i webbstatistiken istället för som avkastning.

⁸ Det kapitalviktade avkastningen (IRR) beräknas är i nominella termer, dvs. utan hänsyn till inflation.

De pensionssparare som har haft en årlig genomsnittlig värdeutveckling som ligger i de översta respektive nedersta intervallen i figur 5.5 har haft medelrisk i portföljerna, se tabell 5.2. Skillnaden mellan spararna är att de som har haft en högre avkastning också har haft en högre risknivå. De med högre avkastning har även haft högre portföljavgift. Notera att i beräkningen av värdeutvecklingen är fondbolagens förvaltningsavgifter inkluderade.

Tabell 5.2: Genomsnittlig årlig värdeutveckling under perioden 1995–2007, portföljrisk samt portföljavgift i slutet av 2007, procent.

Värdeutveckling	Portföljrisk Medelvärde	Portföljavgift Medelvärde
Större än 10	17,6	0,65
8–10	14,4	0,48
0–2	11,1	0,43
Mindre än 0	12,2	0,47

Anm: Portföljrisken motsvarar medelrisk om $8 \leq \text{risk} < 18$.

Av tabell 5.3 framgår att fondkategorierna Ryssland samt Asien och Fjärran östern är vanligast i de portföljerna med värdeutveckling i de övre intervallen. Närmare 15 procent respektive 13 procent av spararna med en genomsnittlig värdeutveckling större än 10 procent har dessa kategorier i sina portföljer. Notera att tabellen bara redovisar förekomsten av fondkategorierna och tar inte hänsyn till hur stor andel en fond/kategori är av pensionsspararens hela portfölj.

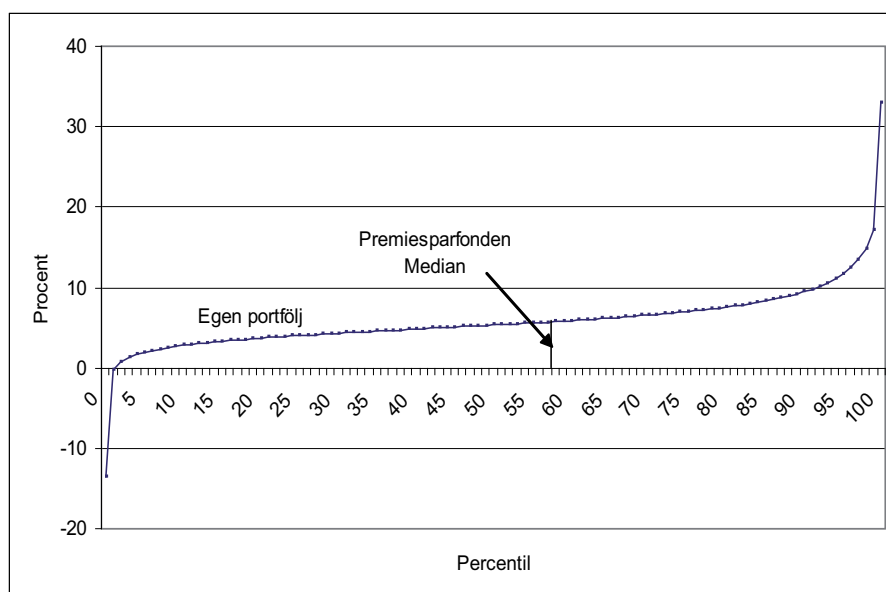
Tabell 5.3: Genomsnittlig årlig värdeutveckling för perioden 1995–2007, fondkategori samt andelen pensionssparare i intervallet för värdeutveckling som valt fondkategorin.

Värdeutveckling, procent	Fondkategori	Andel sparare, procent
Större än 10	Ryssland	14,6
	Asien och Fjärran östern	12,5
8–10	Sverige	19,9
	Asien och Fjärran östern	7,7
0–2	Övriga branscher	13,7
	Läkemedel	12
Mindre än 0	Övriga branscher	18,8
	IT och kommunikation	18,3

Anm.: Tabellen visar förekomsten av fondkategorierna och tar ingen hänsyn till hur stor andel en fond är av individens portfölj.

I figur 5.6 visas den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen för pensions sparare med egen vald portfölj fördelat på percentiler samt medianen för värdeutvecklingen för spararna med Premiesparfonden.⁹ Figuren visar att 42 procent av pensions spararna med egen portfölj har haft en bättre genomsnittlig värdeutveckling än dem med Premiesparfonden, medan 58 procent har haft en sämre värdeutveckling.

Figur 5.6: Genomsnittlig årlig värdeutveckling under perioden 1995–2007 för pensions sparare med egen portfölj fördelat på percentil samt medianen för sparare med Premiesparfonden.

I tabell 5.4 är den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen fördelat på inträdesår. Det framgår att värdeutvecklingen genomgående är positiv, både för dem med egen portfölj och för dem med Premiesparfonden. Tabellen visar också att de sparare med egen portfölj och med inträdesår 2001–2007 i genomsnitt har haft en högre värdeutveckling än dem med Premiesparfonden. De sparare med egen portfölj och som kom in i pensionssystemet under åren 2002–2004 har haft den bästa genomsnittliga värdeutvecklingen, eftersom de kom i systemet efter den kraftiga börsnedgången i början av decenniet.

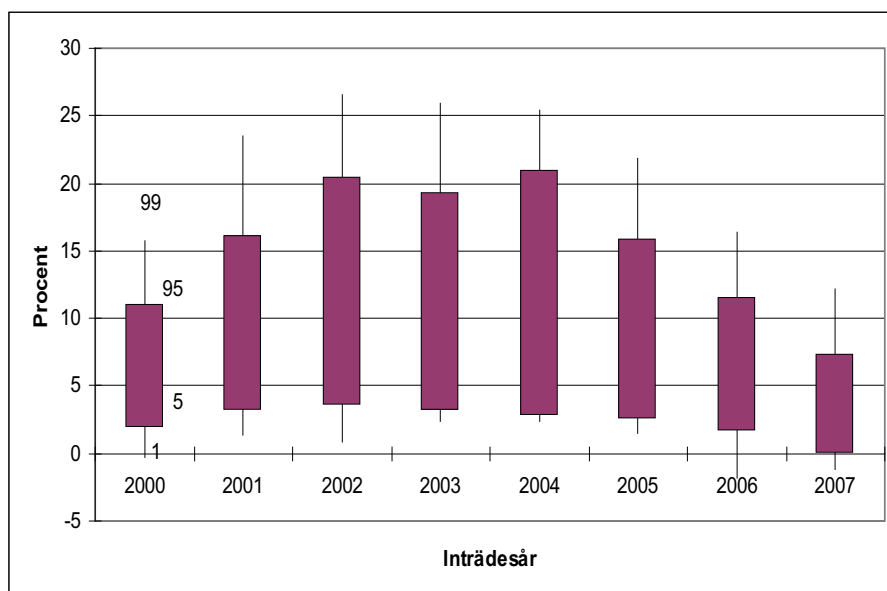
⁹ Begreppet percentil kan förklaras enligt följande. Pensionsspararna rangordnas med början från den sparare med den lägsta värdeutvecklingen till den sparare med den högsta värdeutveckling. Därefter delas de in i hundra lika stora grupper, dvs. percentiler. Medianen är den 50:e percentilen, dvs. den mittersta percentilen.

Tabell 5.4: Genomsnittlig årlig värdeutveckling för perioden 1995–2007 fördelad på inträdesår, för pensionssparare med egen vald portfölj samt för sparare med Premiesparfonden, procent.

Inträdesår	Samtliga Medelvärde	Egen vald portfölj Medelvärde	Premiesparfonden Medelvärde
2000	5,6	5,6	5,6
2001	7,4	8,1	7,0
2002	8,0	9,8	7,6
2003	8,4	10,0	8,2
2004	7,0	9,3	6,8
2005	6,2	7,3	6,1
2006	3,9	5,4	3,7
2007	1,9	3,4	1,9

Figur 5.7 visar spridningen av den årliga värdeutvecklingen fördelad på varje inträdesår för den grupp av pensionssparare som valt egen portfölj. Den nedre och övre kanten på cylindern markerar den 5:e percentilen respektive den 95:e percentilen.¹⁰ Det framgår av figuren att spridningen av värdeutvecklingen är som störst bland pensionssparare med inträdesår 2002–2004. Det är också de pensionssparare som har haft den högsta värdeutvecklingen. Figuren visar även att en del av de pensionssparare som kom in i premiepensionssystemet 2000, 2006 och 2007 har haft en negativ årlig värdeutveckling.

Figur 5.7: Genomsnittlig årlig värdeutveckling för pensionssparare med egen portfölj fördelad på inträdesår och percentiler, perioden 1995–2007.

¹⁰ Begreppet percentil kan förklaras enligt följande. Pensionsspararna rangordnas med början från den sparare med lägst värdeutveckling till den sparare med högst värdeutveckling. Därefter delas de in i hundra lika stora grupper, dvs. percentiler.

Anm.: Risk avser variationen i fonders avkastning de senaste 36 månaderna, mätt som standardavvikelser. Den form av risk som används i figuren är den genomsnittliga risken under de senaste 36 månaderna för de fonder som pensionsspararna hade i slutet av 2007. Ingen hänsyn har tagits till att fonderna samvarierar, vilket innebär att den använda risken kan vara överskattad, dvs. för hög.

Av tabell 5.5 framgår att kvinnor i genomsnitt har haft en något lägre årlig genomsnittlig värdeutveckling jämfört med män, 5,8 (6,3) procent respektive 5,9 (6,3) procent. Kvinnor med egen portfölj har också lägre värdeutveckling än motsvarande grupp män 5,6 (5,9) procent respektive 5,9 (6,0) procent. Det framgår vidare av tabellen att pensionssparare i åldersgruppen 25-29 år har haft den högsta genomsnittliga värdeutvecklingen. Det beror sannolikt på att de i större utsträckning kom in i premiepensionssystemet efter år 2002 då utvecklingen på de finansiella marknaderna har varit relativt god.

Tabell 5.5: Genomsnittlig årlig värdeutveckling under perioden 1995–2007 för pensionssparare med egen vald portfölj samt för sparare med Premiesparfonden, fördelad på kön, ålder, utbildning och årsinkomst, procent.

	Samtliga	Egen vald portfölj	Premiesparfonden
Alla	5,9	5,7	5,9
Kvinnor	5,8	5,6	6,0
Män	5,9	5,9	5,8
Ålder			
18–24	5,1	7,7	4,8
25–29	7,3	7,7	7,1
30–39	6,0	5,8	6,1
40–49	5,6	5,6	5,7
50–59	5,6	5,6	5,7
60–	5,7	5,5	6,0
Utbildning			
Förgymnasial	5,9	5,6	6,1
Gymnasial	5,9	5,7	6,1
Eftergymnasial	6,2	6,1	6,3
Forskarutbildning	6,0	6,0	6,1
Okänd/saknas	6,3	6,6	6,2
Årsinkomst, tkr			
0	6,0	5,6	6,2
1–50	6,4	6,8	6,3
50–100	6,2	6,3	6,2
100–200	6,0	5,8	6,1
200–300	5,9	5,7	6,1
300–349	5,9	5,9	6,0
349–	6,0	6,0	5,9

Anm.: Årsinkomsten är baserad på information om pensionsspararnas intjänade pensionsrätter år 2006.

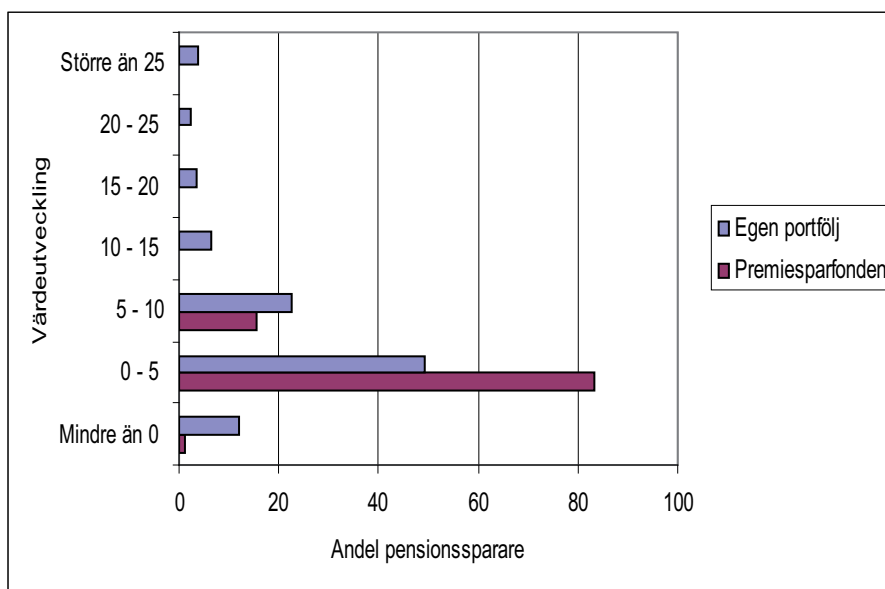
5.3.2 Värdeutveckling för 2007

I detta avsnitt presenteras den genomsnittliga värdeutvecklingen under 2007.

Den genomsnittliga värdeutvecklingen under 2007 uppgick i slutet av året till 5,3 procent, vilket är betydligt lägre jämfört med föregående års 11,4 procent.¹¹ Värdeutvecklingen var bättre för spararna med egen portfölj än för spararna med Premiesparfonden, 5,9 (12,2) procent och 4,5 (10,2) procent.

Av figur 5.8 framgår att de flesta spararna har haft en värdeutveckling som ligger i intervallet 0–5 procent. Spridningen av värdeutvecklingen är betydligt större bland spararna med egen portfölj än bland dem med Premiesparfonden. Det är också en större andel av spararna med egen portfölj som har haft en negativ värdeutveckling.

Figur 5.8: Genomsnittlig årlig värdeutveckling 2007 fördelat på andel pensionssparare, procent.

De pensionssparare som har haft en årlig genomsnittlig värdeutveckling som ligger i de översta intervallen i figur 5.8 har haft kategorin hög risk i portföljerna, se tabell 5.2. De sparare som haft en låg värdeutveckling har haft en medelrisknivå som gränsar till låg risk i sina portföljer. Detta indikerar att de som tagit högre risk också har fått utdelning för det, dvs. det har lönat sig att ta högre risk. Det framgår av tabellen att de som tagit högre risk också har betalat högre förvaltningsavgift. Notera att i beräkningen av värdeutvecklingen är fondbolagens förvaltningsavgifter inkluderade.

¹¹ Av PPM:s webbstatistik framgår att den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen för perioden 1995–2007 uppgår till 5,8 procent och inte till 5,9 procent som redovisas i denna rapport. Skillnaden i resultaten kommer av olika beräkningsmetoder. I rapporten baseras den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen på varje individs värdeutveckling medan den i webbstatistiken beräknas för pensionsspararna som helhet. Därtill behandlas arvvinster och avgifter till PPM som flöden i webbstatistiken istället för som avkastning.

Tabell 5.6: Genomsnittlig värdeutveckling år 2007, portföljrisk samt portföljavgift, procent.

Värdeutveckling Medelvärde	Portföljrisk Medelvärde	Portföljavgift
Större än 25	19,7	0,77
20–25	18,4	0,69
0–5	10,6	0,36
Mindre än 0	12,7	0,36

Anm.: Portföljrisken motsvarar medelrisk om $8 \leq \text{risk} < 18$ och hög risk om $18 \leq \text{risk} < 25$.

Av tabell 5.7 framgår att fondkategorierna Asien och Fjärran östern, Kina samt Ryssland är vanligast i de portföljer med värdeutveckling i de övre intervallen. Notera att tabellen bara redovisar förekomsten av fondkategorierna och tar inte hänsyn till hur stor andel en fond/kategori är av pensionsspararens hela portfölj.

Tabell 5.7: Genomsnittlig värdeutveckling år 2007, fondkategori samt andelen pensions-sparare i intervallet för värdeutveckling som valt fondkategorin.

Värdeutveckling procent	Fondkategori	Andel sparare procent
Större än 25	Asien och Fjärran östern	21,9
	Kina	20,0
20–25	Asien och Fjärran östern	17,3
	Ryssland	16,9
0–5	Sverige	14,5
	Global	9,9
Mindre än 0	Sverige	28,5
	Global	8,0

Anm.: Tabellen visar förekomsten av fonderna och tar ingen hänsyn till hur stor andel en fond är av individens portfölj.

Av tabell 5.8 framgår att kvinnor i genomsnitt har haft en lägre genomsnittlig värdeutveckling jämfört med män, 5,0 (11,5) procent respektive 5,6 (11,9) procent. Kvinnor med egen portfölj har också lägre värdeutveckling än motsvarande grupp män 5,9 (11,9) procent respektive 6,5 (12,6) procent.

Tabell 5.8: Genomsnittlig värdeutveckling under 2007, fördelat på kön, ålder, utbildning och inkomst, procent.

	Samtliga	Egen vald portfölj	Premie-sparfonden
Alla	5,3	5,9	4,5
Kvinnor	5,0	5,4	4,5
Män	5,6	6,5	4,5
Ålder			
18–24	3,9	6,2	3,5
25–29	5,0	6,3	4,4
30–39	5,4	6,0	4,5
40–49	5,5	5,9	4,7
50–59	5,6	5,9	4,9
60–	5,5	5,7	5,2
Utbildning			
Förgymnasial	4,9	5,0	4,8
Gymnasial	5,3	5,6	4,7
Eftergymnasial	6,0	6,7	4,7
Forskarutbildning	6,3	7,1	4,9
Okänd/saknas	5,0	7,0	4,7
Årsinkomst, tkr			
0	5,4	6,9	4,8
1–50	5,1	7,0	4,5
50–100	5,0	6,0	4,5
100–200	4,9	5,2	4,7
200–300	5,2	5,4	4,8
300–349	5,9	6,3	4,8
349–	6,8	7,4	4,9

Anm.: Årsinkomsten är baserad på information om pensionsspararnas intjänade pensionsrätter år 2006.

Pensionsspararnas investeringsbeteende

5.4 Val av portfölj

I det här avsnittet beskrivs pensionsspararnas investeringsbeteende utifrån fördelningen av tillgångar och risknivå i portföljen, men även antal fonder samt avgiftsnivån i portföljen. Därutöver visas de fonder som flest pensionssparare har valt att ha i sina portföljer.

5.4.1 Risk i portföljen

Pensionsspararna har möjlighet att välja upp till fem fonder när de sätter samman sin premiepensionsportfölj. Varje fond har en risknivå och sammansättningen av fonderna ger risken i spararens portfölj. En hög risknivå innebär större variationer i värdeutvecklingen än en låg risknivå. Valet av risknivå i portföljen påverkar alltså säkerheten med att få ett givet utfall. Portföljer med hög risknivå förväntas ge större positiv värdeutveckling än portföljer med låg risk, samtidigt som risken för negativ värdeutveckling är större för portföljer med hög risk. Risknivån i en portfölj är den faktor som har störst betydelse för den slutliga premiepensionen. Risknivån i portföljen förändras allteftersom värdet på de underliggande värdepapperen förändras. För att behålla en given risknivå över tid behöver sammansättningen av fonderna i pensionsportföljen justeras, dvs. portföljen behöver rebalanseras.

I den här rapporten beskrivs portföljrisk utifrån två perspektiv. I det första perspektivet används fördelningen mellan aktier och ränteplaceringar i portföljen, så kallad tillgångsallokering. En portfölj som innehåller en relativt stor andel aktiefonder har vanligen högre risknivå i förhållande till en portfölj med lika stor andel räntefonder. Det beror på att värdet för aktiefonder vanligen varierar mer över tid än värdet för räntefonder. I det andra mäts risken som den genomsnittliga standardavvikelsen i portföljens värdeutveckling de senaste 36 månaderna och uttrycks i procent.¹²

5.4.1.1 Fördelning av tillgångar i portföljen

När pensionsspararen väljer sammansättning av fonder i premiepensionsportföljen väljer spararen samtidigt risknivå i portföljen – ju större andel aktie desto högre risknivå. Val av tillgångsallokering har därför stor betydelse för den framtida värdeutvecklingen och därmed premiepensionens storlek.

Tabell 5.9 visar att drygt 86 procent av tillgångarna i de egna valda portföljerna är investerade i aktier, medan 83,3 procent av tillgångarna i Premiesparfonden är investerade i aktier.

¹² Risken i en fond mäts vanligen som standardavvikelse för fondens värdeutveckling. Inom premiepensionssystemet är måttet på fondens risk den genomsnittliga standardavvikelsen under de senaste 36 månaderna. Risken i portföljen är standardavvikelsen av den sammanvägda variansen i de fonder som ingår i portföljen. I beräkningen tas ingen hänsyn till eventuell samvariation mellan olika fonder, vilket kan medföra en överskattning av risken i portföljen, dvs. att den beräknade risken i portföljen egentligen är högre än den verkliga portföljrisken.

Tabell 5.9: Genomsnittlig tillgångsallokering av premiepensionskapitalet för pensionssparare med egen vald portfölj och Premiesparfonden, i slutet av 2007, procent.

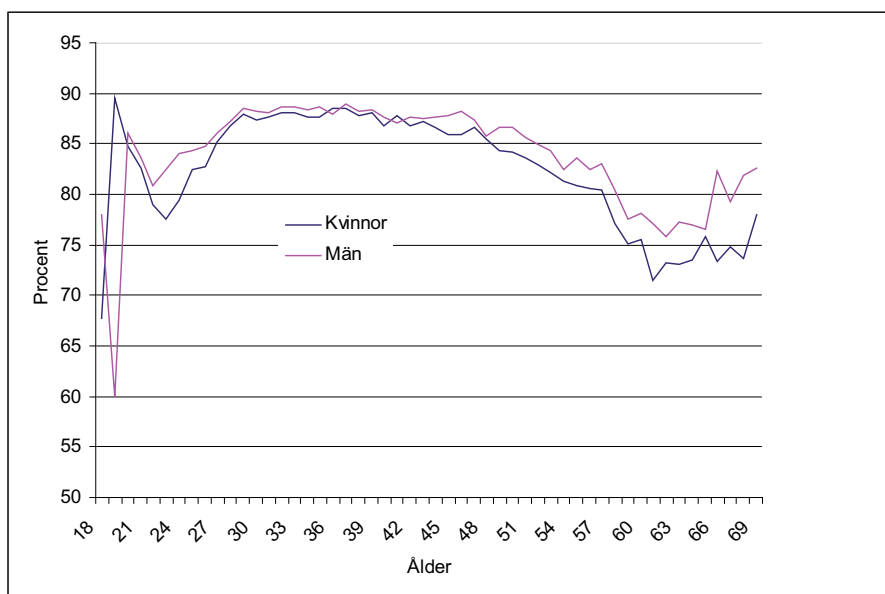
Fondkategori	Vald allokering	Premiesparfonden
Svenska aktier	26,5	18,0
Globala aktier	44,7	51,4
Tillväxtmarknader	14,5	13,9
Alternativa investeringar	0,4	7,8
Svenska räntor	12,7	5,2
Utländska räntor	1,3	3,7

Anm.: Tillväxtmarknader omfattar globala aktier på tillväxtmarknader. Alternativa investeringar är investeringar utanför de traditionella tillgångsklasserna, till exempel fastigheter och råvaror.

Allokeringsbeteendet bland nya pensionssparare som väljer egen portfölj har förändrats över tid. De nya spararna år 2000 placerade cirka 92 procent av premiepensionskapitalet i aktier och 8 procent i räntebärande papper. Motsvarande andelar för nyspararna 2005 var cirka 80 procent, respektive 20 procent. De nya spararna 2007 placerade däremot 91,7 (87) procent av kapitalet i aktier och 8,3 (13) procent i räntebärande papper. Det innebär att tillgångsfördelningen bland senare års nysparare närmar sig de nivåer som gällde för 2000.

Figur 5.9 visar hur andelen aktier i de egna valda portföljerna är fördelad på pensionsspararnas ålder. Andelen aktier är relativt hög både för kvinnor och män i samtliga åldrar. I de flesta åldrar har män en större andel aktier jämfört med kvinnor, skillnaderna är dock små. Andelen aktier varierar relativt mycket bland de yngsta och äldsta åldrarna. Antalet pensionssparare i dessa åldrar är relativt få. Variationerna kommer av att små förändringar i antal ger stora procentuella förändringar

Figur 5.9: Andel aktier i egna valda portföljer, fördelad på ålder och kön, i slutet av 2007.

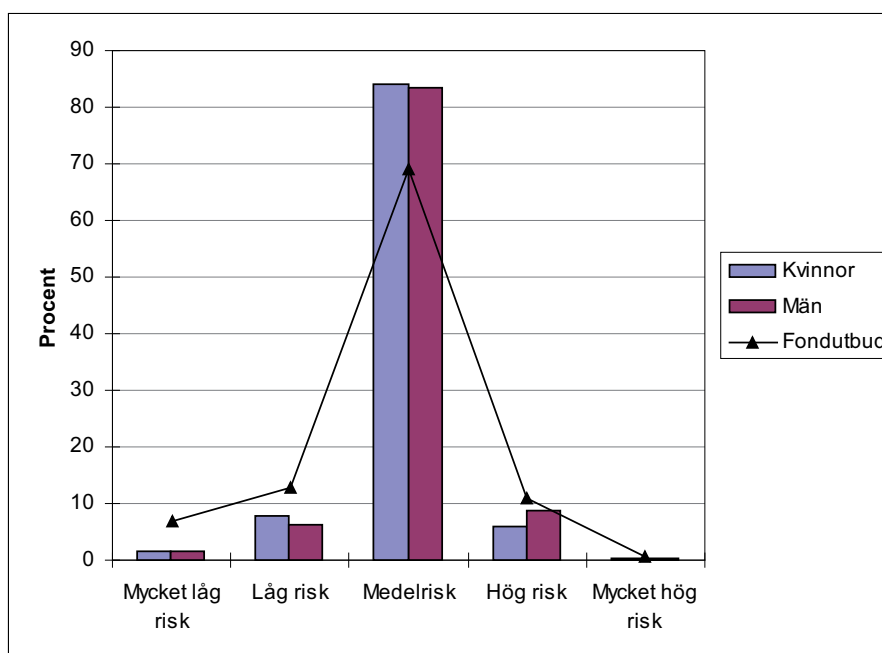

5.4.1.2 Risknivån

Den genomsnittliga risknivån i pensionsspararnas portfölj var cirka 10,2 (9,8) procent i slutet av 2007. Risknivån var högre i de egna valda portföljerna än i Premiesparfonden, 12,0 (11,7) procent respektive 7,9 (7,5) procent. I figur 5.10 visas fördelningen av portföljrisk för dem som valt en egen portfölj samt fördelningen av risknivån i fondutbudet på PPM:s fondtorg. De fem riskkategorierna i figuren motsvarar de kategorier PPM använder i fondkatalogen. Figuren ger en bild av hur väl risknivån i pensionsspararnas portföljer stämmer överens med risknivån i det utbud av fonder som finns på PPM:s fondtorg.

Det framgår att fördelningen av andelen sparare vid olika kategorier av portföljrisk i stort följer fördelningen av fondutbudet efter riskkategori. I jämförelse med fondutbudet är andelen pensionssparare överrepresenterade i kategorin medelrisk medan de är underrepresenterade i de övriga riskkategorierna, med undantag av kategorin mycket hög risk. Figuren visar på små skillnaderna mellan kvinnor och män vid val av riskkategori.

Figur 5.10: Genomsnittlig risknivå i kvinnors och mäns egna valda portföljer samt fondutbudet i premiepensionssystemet fördelade på riskkategorier.

Anm: De olika kategorierna för risk är indelade enligt följande.

Mycket låg risk om $0 \leq \text{risk} < 3$, låg risk om $3 \leq \text{risk} < 8$, medelrisk om $8 \leq \text{risk} < 18$, hög risk om $18 \leq \text{risk} < 25$ samt mycket hög risk om $\text{risk} \geq 25$.

Riskenivån i portföljen är standardavvikelsen av den sammanvägda variansen i de fonder som ingår i portföljen. I beräkningarna tas ingen hänsyn till eventuell samvariation mellan olika fonder, vilket innebär att måttet tenderar att överskatta portföljens standardavvikelse. Mätperioden för risknivån i premiepensionssystemet är de senaste 36 månaderna. Enbart de portföljer/fonder som har en riskhistorik på minst 36 månader ingår i figuren. Likaså ingår enbart de pensionssparare vars portföljer/fonder har en riskhistorik på minst 36 månader.

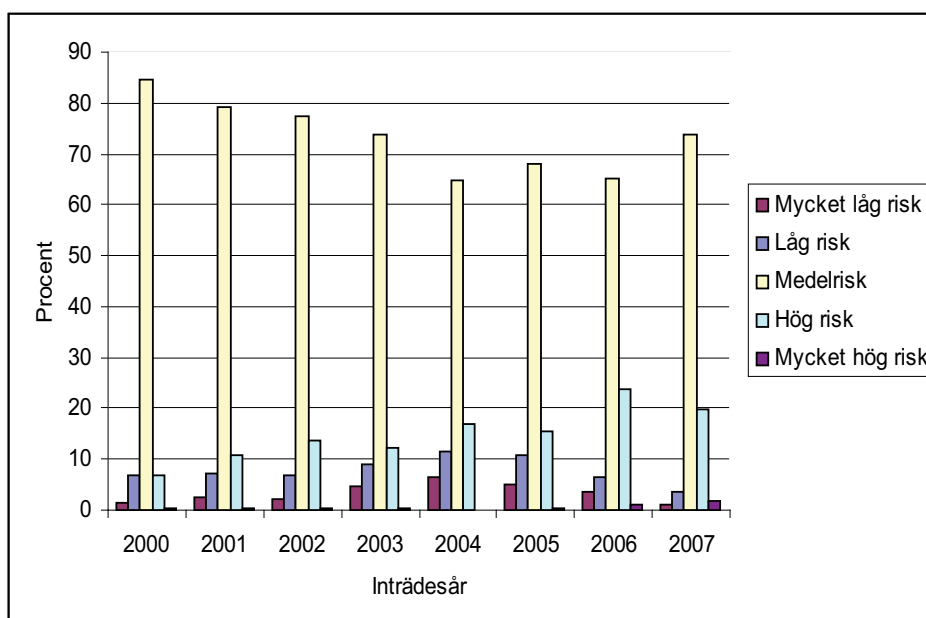
Tabell 5.10 visar den genomsnittliga risknivån i pensionsspararnas portföljer fördelad på ålder och riskkategori. I samtliga åldersgrupper är det en betydande större andel som väljer medelrisk i portföljen medan det är relativt få som väljer de övriga riskkategorierna. Generellt tar de äldre spararna lägre risk än de yngre.

Tabell 5.10: Riskspridning i olika åldrar bland pensionssparare med egen vald portfölj, procent.

Ålder	Mycket låg risk	Låg risk	Medel risk	Hög risk	Mycket hög risk
18–24	3,5	6,7	72,9	16,1	0,7
25–29	1,5	4,0	83,7	10,4	0,4
30–39	1,0	2,5	89,1	7,2	0,2
40–49	1,1	4,8	87,1	6,8	0,2
50–59	1,8	8,6	82,0	7,2	0,3
60+	3,4	18,2	71,5	6,6	0,2

I figur 5.11 är den genomsnittliga risknivån i portföljen fördelad på pensionsspararnas inträdesår. Det framgår att de sparare som kom in i premiepensionssystemet år 2000 i större utsträckning än övriga sparare har valt medelrisknivå i portföljerna. Bland pensionssparare med inträdesår 2006 och 2007 är det en större andel som valt hög risknivå än bland sparare med tidigare inträdesår.

Figur 5.11: Genomsnittlig risknivå i egna valda portföljer, fördelad på inträdesår, i slutet av 2007.

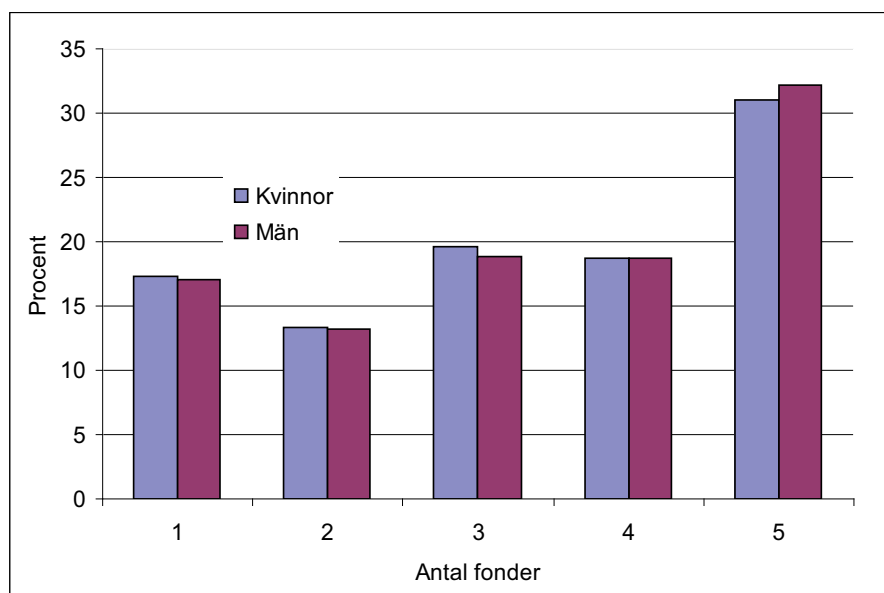

5.4.2 Antal valda fonder

Pensionsspararna kan välja att placera pensionsmedlen i upp till fem fonder. Möjligheten att sprida risken i sparandet är större ju fler fonder som ingår i portföljen.

I slutet av 2007 ingick i genomsnitt 3,3 (3,3) fonder i portföljen bland pensions-sparare med egen vald portfölj. Figur 5.12 visar att cirka hälften av spararna har fyra till fem fonder i portföljerna. Det genomsnittliga antalet valda fonder vid första valtillfället har minskat över tid, från 3,4 fonder år 2000 till 2,4 (2,5) fonder 2007.

Figur 5.12: Antalet fonder i den eget valda portföljen, i slutet av 2007.

5.4.3 Avgiftsnivå i portföljen

Portföljavgiften är det vägda genomsnittet av de förvaltningsavgifter efter rabatt som fondförvaltarna tar ut för de fonder som ingår i pensionsspararens portfölj. På lång sikt har avgiftsnivån stor betydelse för pensionsutfallet. En avgift på exempelvis 0,50 procent som under en period av 33 år reducerar pensionen med cirka 15 procent i förhållande till en avgiftsfri portfölj.¹³ Avgiftsnivån i portföljen beror på den förvaltningsavgift fondförvaltaren tar ut och den rabatt som ges på avgiften.¹⁴

Nivån på den genomsnittliga avgiften efter rabatt har minskat från föregående år till 0,31 (0,36) procent.¹⁵ Avgiften för Premiesparfonden är oförändrad vid 0,15 (0,15) procent medan den genomsnittliga avgiften för dem som valt en egen portfölj har minskat till 0,41 (0,53) procent. Minskningen förklaras till stor del av den nya rabattmodell PPM införde under året. Den reducerade avgiften medför att pensions-

¹³ En investerad krona finns i pensionsspararnas portfölj i genomsnitt under 33 år.

¹⁴ PPM har en rabattmodell för att pensionsspararna och pensionärerna ska kunna ta del av de kostnadsfördelar i kapitalförvaltningen som premiepensionssystemet genererar. Information om rabattmodellen finns i Årsredovisningen för Premiepensionsmyndigheten avseende år 2007.

¹⁵ I Årsredovisningen för Premiepensionsmyndigheten avseende år 2007 framgår att den genomsnittliga avgiften i portföljen har minskat från 0,40 procent föregående år till 0,33 procent 2007. Skillnaderna i uppgifterna årsredovisningen och i rapporten beror på dels olika urval, dels olika beräkningsmetoder.

utfallet förbättras i genomsnitt med 5 procent, givet allt annat lika. I förhållande till pensionsspararna i Premiesparfonden får den genomsnittliga aktiva spararen dock närmare 8 procent lägre pension, allt annat lika. Tabell 5.11 visar att 5 procent av dem med egen vald portfölj har en högre avgift än 0,90 procent (se 95:e percentilen). Dessa pensionssparare får minst 17 procent lägre pension jämfört med genomsnittet bland sparare med egen vald portfölj, allt annat lika. Det framgår även av tabellen att kvinnor har lägre genomsnittlig portföljavgift jämfört med män, 0,40 (0,50) procent respektive 0,43 (0,55) procent samt att äldre pensionssparare har lägre genomsnittliga avgifter än yngre sparare.

Tabell 5.11: Portföljavgift i eget valda portföljer, procent.

	Medelvärde	Median	5:e percentil	95:e percentil
Alla	0,41	0,33	0,19	0,90
Kvinnor	0,40	0,32	0,19	0,90
Män	0,43	0,35	0,19	0,94
Ålder				
18–24	0,48	0,38	0,18	0,99
25–29	0,45	0,38	0,20	0,93
30–39	0,43	0,36	0,20	0,92
40–49	0,42	0,34	0,19	0,93
50–59	0,41	0,32	0,19	0,91
60–	0,36	0,28	0,18	0,77

En viktig aspekt att undersöka är huruvida en högre förvaltningsavgift leder till högre avkastning. Akademiska studier som gjorts på området pekar dock på ett negativt samband mellan avgiften och avkastningen.

5.4.4 De mest valda fonderna

I slutet av 2007 ingick 86 (83) fondförvaltare med sammanlagt 785 (779) fonder i PPM:s fondutbud. Tabell 5.12 visar de tio fonder som flest pensionssparare har valt. Samtliga dessa fonder tillhör kategorin medelrisk, har haft en positiv utveckling den senaste femårsperioden och tar ut netto relativt låga förvaltningsavgifter, dvs. avgift efter det att PPM:s rabatt dragits av. Dessa förvaltningsavgifter netto ligger inom intervallen 0,2–0,6 procent. Av de tio fonderna är åtta (åtta) aktiefonder och åtta (åtta) fonder är registrerade av svenska fondbolag. Notera att AMF Pension och Swedbank Robur har tre fonder vardera bland de mest valda fonderna.

En jämförelse med motsvarande tio-i-topplista föregående år visar att nio av tio fonder också finns med på årets lista. Nykomlingen är Skagen Global. Däremot har den inbördes rangordningen av fonderna förändrats. Många av de fonder som finns med på listan var också de fonder som flest pensionssparare valde det första inträdesåret 2000. Cirka 61 (70) procent av pensionsspararna som valde egen portfölj år 2000 har kvar denna första portfölj.

Tabell 5.12: De tio mest valda fonder bland pensionssparare med egen portfölj, rangordnade efter andel sparare som valt fonden, i slutet av 2007.

Fondnamn	Risk, procent	Avkastning 2003-2007, procent	Placering 2000/2006	Andel sparare som valt fonden, procent
1 AMF Pensions Aktiefond – Sverige	13,4	22	4/2	13,8
2 Swedbank Robur Contura	12,9	6	1/1	12,0
3 AMF Pensions Aktiefond – Världen	11,0	17	2/3	10,1
4 Didner & Gerge Aktiefond	13,7	21	5/4	8,9
5 Swedbank Robur Aktiefond Pension	10,6	15	6/5	8,6
6 SKAGEN Global	14,1	29	Ny 2002/>10	7,5
7 Swedbank Robur Medica	10,7	4	3/6	6,7
8 SPP Generation 60-tal	9,9	14	>10/9	4,9
9 AMF Pensions Balansfond	7,5	13	10/10	4,9
10 Carnegie Fund – Medical Sub-Fund	12,3	8	7/7	4,7

Anm.: Andelen sparare som valt fonden baseras på de pensionssparare som i slutet av 2007 har en egen vald portfölj.

När fondernas popularitet rangordnas efter mest kapital får tio-i-topplistan ett något annorlunda utseende, se tabell 5.13. Storleken på kapitalet, och därmed rangordningen, styrs dels av hur mycket pensionsmedel som har placerats i fonden, dels av fondens värdeutveckling. En jämförelse med motsvarande tio-i-topplista föregående år visar att åtta av tio fonder finns med även på årets lista. De två nykomlingarna är Baring Hong Kong China Fund samt Skagen Global. Den senare fonden var dessutom ny på årets lista över de tio mest valda fonderna med en sjätteplacering, se tabellen ovan. Åtta av de tio fonder som är med på årets lista fanns också med på motsvarande lista för år 2000.

Tabell 5.13: De tio fonder med mest kapital i slutet av 2007, miljoner kronor.

Fondnamn	Fondkapital, Milj.	Placering 2000/2006
1 AMF Pensions Aktiefond – Sverige	9 800	4/1
2 AMF Pensions Aktiefond – Världen	8 000	2/2
3 Swedbank Robur Aktiefond Pension	7 600	3/4
4 Didner & Gerge Aktiefond	6 800	5/3
5 SPP Generation 60-tal	5 600	8/5
6 SPP Generation 50-tal	5 100	7/6
7 Swedbank Robur Contura	4 100	1/8
8 Baring Hong Kong China Fund	3 900	Ny 2003/>10
9 AMF Pensions Balansfond	3 700	10/9
10 SKAGEN Global	3 700	Ny 2002/>10

Anm.: Uppgiften om fondkapital baseras på totalstatistik över de pensionssparare och pensionärer som i slutet av 2007 har en egen vald portfölj.

5.5 Pensionsspararnas aktivitet

Den här delen av kapitlet beskriver pensionsspararna fondbytesaktivitet. Den senare delen av avsnittet visar även kontobehållning, värdeutveckling, risknivå samt portföljavgift vid olika antal fondbyten.

5.5.1 Portföljval vid inträdet i premiepensionssystemet

Som framgår av tabell 5.14 har pensionsspararnas beteende vid inträdet i premiepensionssystemet förändrats över tid. Vid det allra första fondvalet år 2000 valde två tredjedelar en egen portfölj medan den resterande tredjedelen överlät förvaltningen åt Sjunde AP-fonden. Andelen som väljer egen portfölj vid inträdet har därefter minskat markant till 1,6 (7,4) procent år 2007.

Den höga andelen pensionssparare som valde egen portfölj inträdesåret 2000 kan sannolik förklaras av de särskilda förutsättningar som gällde för detta val. Valet var det allra första fondvalet inom premiepensionssystemet och det berörde en stor del av befolkningen, drygt 4,4 miljoner pensionssparare. PPM genomförde en omfattande informationskampanj i syfte att så många som möjligt skulle välja en egen portfölj. Samtidigt var det massmediala intresset för valet stort. Dessutom bestod det pensionskapital som skulle placeras av ackumulerade pensionsrätter för åren 1995–1998.¹⁶ Sammantaget påverkade detta troligen en stor del av pensionsspararna att välja egen portfölj. Tabell 5.14 visar också att under de första inträdesåren var det en större andel kvinnor än män som valde en egen portfölj. Bland förklaringar till denna skillnad kan nämnas att det riktades särskilda informationsinsatser till kvinnor i syfte att få dem att välja en egen portfölj. År 2001 minskade andelen nya sparare som valde en egen portfölj betydligt, till cirka 18,0 procent. Detta år var det första fondvalsåret för grupper där en stor andel av pensionsspararna hade relativt små pensionsmedel att placera, till exempel gruppen förtidspensionärer. Samtidigt var informationen från PPM inte lika omfattande som tidigare och det massmediala intresset hade svalnat. Andelen pensionssparare som väljer egen portfölj vid inträdet i pensionssystemet har fortsatt att minska. Samtidigt är det fler och fler som lämnar premiesparfonden när kapitalet blivit större. Som konstateras ovan har andelen med egna portföljer i hela populationen ökat.

¹⁶ Avsättningar till premiepensionssystemet påbörjades 1995 då systemet infördes.

Det framgår även av tabell 5.14 att andelen som väljer en egen portfölj vid inträdet har minskat markant det senaste året och motsvarade 1,6 (7,4) procent i slutet av 2007. Det beror förmodligen på att PPM har ändrat kommunikationsstrategi. Tidigare år har PPM, kort efter utskicket av det orange kuvertet, skickat ut ett ”valpaket” bestående av valblankett, guide till fondvalet samt en fondkatalog. De nytillkomna spararna 2007 fick istället information i samband med det orange kuvertet där de upplystes om att de kunde beställa valblankett och fondkatalog från PPM via kundservice eller på PPM:s hemsida. PPM har ändrat strategi eftersom valdeltagandet varit lågt i förhållande till informationsinsatsen. PPM har istället beslutat att rikta information till de pensionssparare som varit med i systemet en tid och som har mer pensionsmedel att placera. Bedömningen är att pensionsspararna då är mer mottagliga för information. Syftet är dock inte att få fler sparare att välja en egen portfölj utan målet är att öka kunskapsnivån samt väcka intresset för pensionssparandet. En första utvärdering av den nya strategin kommer att kunna genomföras efter 2008.

Tabell 5.14: Andel pensionssparare som väljer egen portfölj vid inträdet samt antal nya pensionssparare, fördelat på samtliga, kvinnor, män och inträdesår, åren 2000–2007.

År	Totalt procent	Kvinnor, procent	Män, procent	Antal nya pensionssparare, tusental
2007	1,6	1,6	1,7	133
2006	7,4	7,4	7,5	115
2005	8,0	8,3	7,7	117
2004	9,4	9,3	9,5	129
2003	8,4	8,4	8,3	150
2002	14,0	14,0	14,3	196
2001	18,0	18,2	16,8	493
2000	67,0	68,0	66,0	4 420

Tabell 5.15 visar att ju högre utbildning och inkomst desto större andel av pensions-spararna väljer egen portfölj vid inträdet i pensionssystemet. Notera att de pensions-sparare som kommit till Sverige från länder utanför Norden i betydligt mindre utsträckning väljer en egen portfölj än sparare från Sverige och övriga Norden.

Tabell 5.15: Andel pensionssparare som väljer egen portfölj vid inträdet under åren 2000–2007, fördelad på kön, utbildning, inkomst och födelse-land, procent.

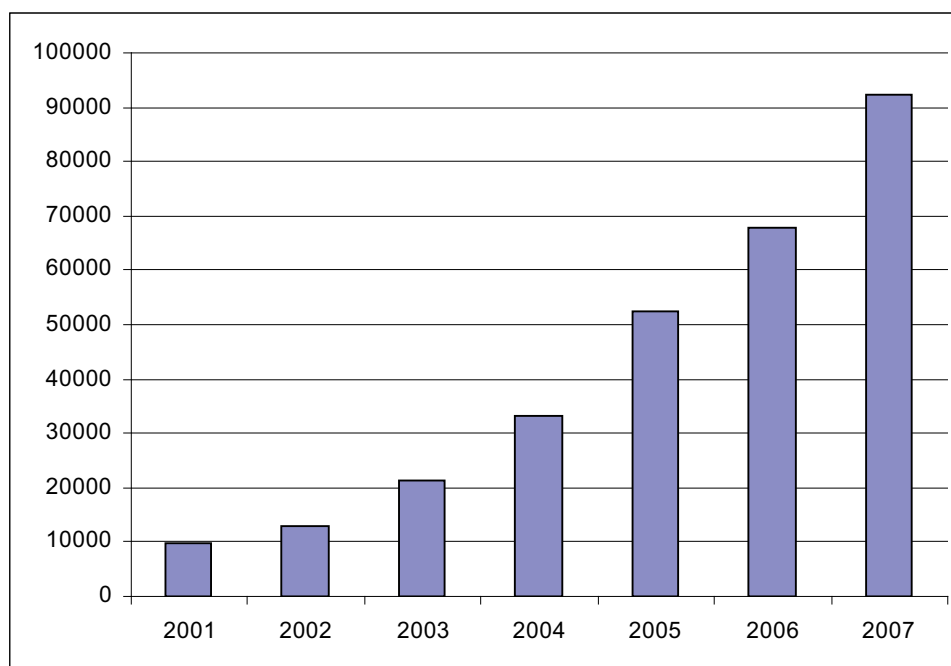
	Egen vald portfölj
Alla	52,2
Man	51,4
Kvinna	53,0
Utbildning	
Förgymnasial	42,6
Gymnasial	53,3
Eftergymnasial	56,5
Forskarutbildning	56,7
Okänd	7,9
Årsinkomst, tkr	
0	25,4
1–50	18,2
50–100	23,9
100–200	42,1
200–300	59,0
300–349	65,9
349+	69,9
Födelse-land	
Sverige	56,2
Norden (utom Sverige)	52,1
Övriga	28,2

Anm.: En anledning till att utbildning uppges saknas beror på brister i registret över utbildning. Statistiska centralbyrån saknar exempelvis uppgifter om invandrares utbildning i hemlandet. Det saknas även uppgifter om vissa typer av utbildning som exempelvis Komvux och arbetsmarknadsutbildningar. Dessutom finns det en eftersläpning i uppdateringen av registret, vilket påverkar framförallt de yngre grupperna som nyligen gått ut gymnasiet. Årsinkomsten är baserad på information om pensionsspararnas intjänade pensionsrätter år 2006.

5.5.2 Utflödet ur Premiesparfonden

Andelen pensionssparare som har kvar Premiesparfonden motsvarade 86 (89) procent i slutet av 2007, dvs. de allra flesta som en gång valt Premiesparfonden har kvar fonden. Figur 5.13 visar dock att det sker ett årligt utflöde ur Premiesparfonden och att antalet pensionssparare som lämnar fonden ökar varje år. De senaste två åren har antalet ökat från närmare 68 000 till 92 300.

Figur 5.13: Antal pensionssparare och pensionärer per år som byter från Premiesparfonden till en egen portfölj.

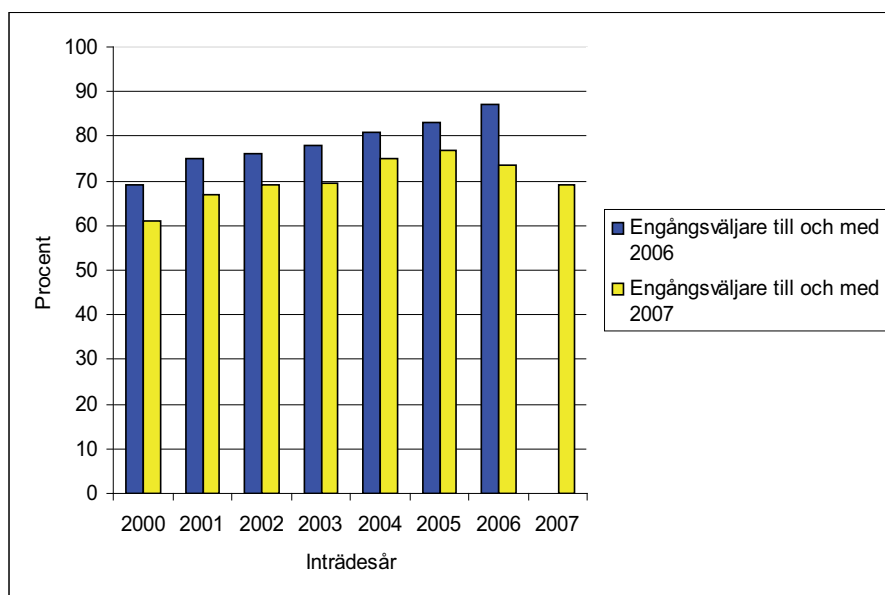

Anm.: Figuren visar data från februari 2001 på grund av att tidigare data inte är korrekt. Vid det allra första valet inom premiepensionssystemet år 2000 uppstod det en del fel vid ifyllandet av valblanketter, vilket resulterade i att en relativt stor grupp av pensionssparare placerades tillfälligt i Premiesparfonden tills felen rättades till.

5.5.3 Engångsväljare

Bland de pensionssparare som valt en egen portfölj vid inträdet är det många som aldrig har gjort ett fondbyte inom premiepensionssystemet, här kallade engångsväljare. Cirka 61 (70) procent av dem som valde en egen portfölj vid inträdet har kvar sina pensionsmedel i denna första portfölj. I figur 5.14 jämförs andelen pensionssparare som valt egen portfölj vid inträdet och fortfarande har den kvar i slutet av 2007 med motsvarande andel pensionssparare i slutet av 2006. Andelen engångsväljare från alla inträdesår har minskat sedan 2006. Bland pensionsspararna med de tidiga inträdesåren är det naturligt att fler väljer på nytt eftersom riskprofilen vanligen förändras med stigande ålder. Under 2006 och 2007 var det relativt få sparare som valde egen portfölj. Små förändringar i antal ger här stora procentuella förändringar.

Figur 5.14: Andel engångsväljare fram till slutet av år 2006 respektive år 2007.

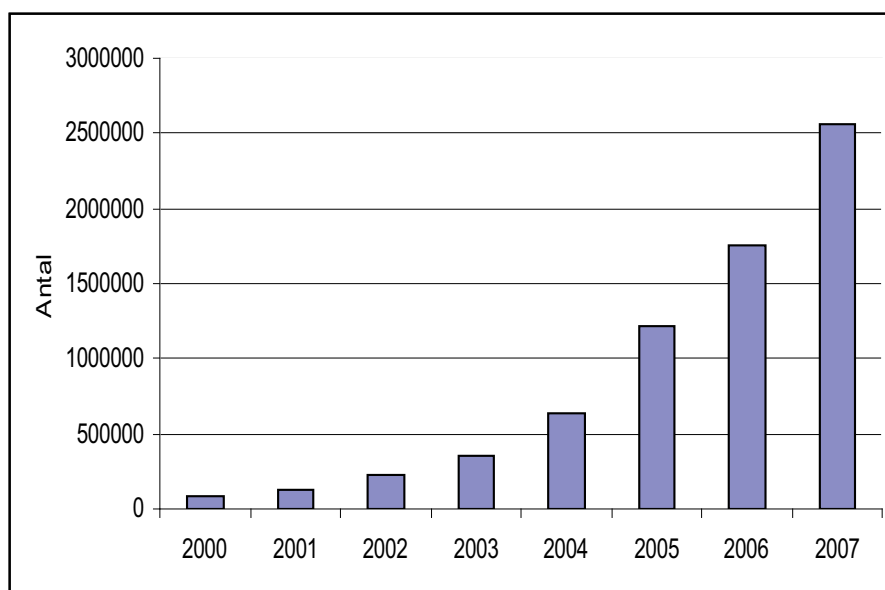

Bland pensionssparande kvinnor är andelen engångsväljare något större än motsvarande andel män. Sparare med lägre inkomster har i större utsträckning kvar den första valda portföljen än sparare med högre inkomster. Likaså tenderar de med lägre utbildning ha kvar den första portföljen i större utsträckning än dem med högre utbildning. Andelen engångsväljare minskar med stigande ålder, med undantag för kategorin med de äldsta åldrarna.

5.5.4 Bytesaktivitet

Inom premiepensionssystemet kan pensionspararna köpa och sälja fonder på nära nog daglig basis och utan att påföras transaktionsavgifter. Totalt genomfördes 2,6 (1,8) miljoner fondbyten under 2007. Antalet byten har ökat markant över tid vilket framgår av figur 5.15. Under 2007 ökade antalet med 45 (46) procent. En förklaring till ökningen kan vara att allt fler pensionsparare ser över sitt pensionssparande i takt med att behållningen på deras konton ökar, samt att deras riskprofil förändras. En stor del av ökningen kan troligen tillskrivas de förvaltningsföretag som under senare år regelbundet, mot en avgift, genomför fondbyten åt sina kunder. Cirka 25 procent av samtliga fondbyten under 2007 uppskattats ha genomförts genom dessa förvaltningsföretag.

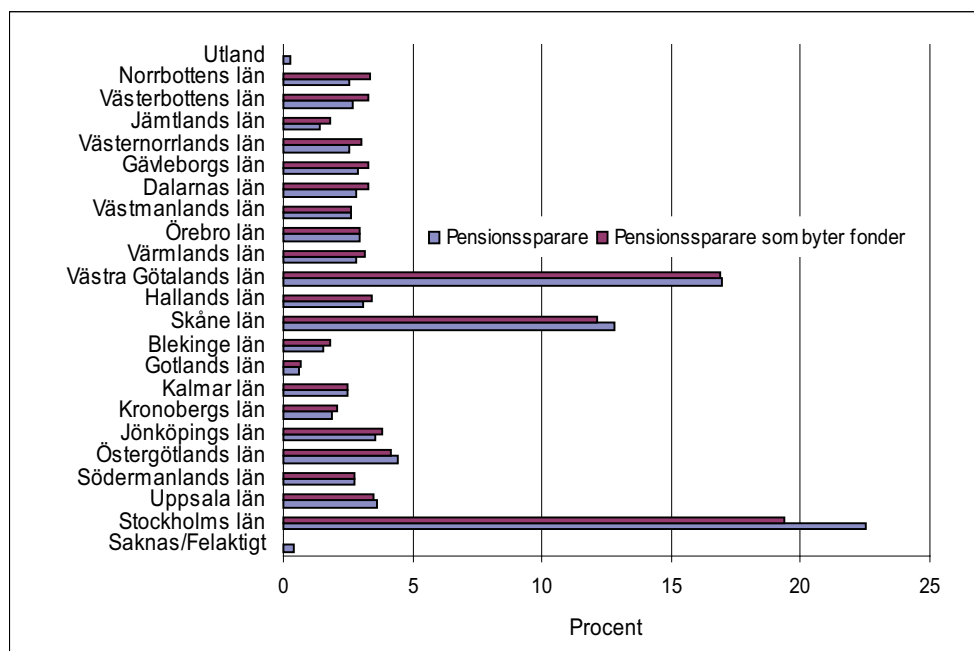
Figur 5.15: Antal fondbyten per år inom premiepensionssystemet.

Under 2007 bytte cirka 777 000 (603 000) pensionssparare, inklusive pensionärer, fonder vid åtminstone ett tillfälle vilket motsvarar 14 (11) procent av kollektivet. I slutet av 2007 hade 27 (21) procent av samtliga pensionssparare genomfört minst ett fondbyte sedan inträdet i premiepensionssystemet. Det innebär att det är en relativt liten andel av pensionsspararna som står för samtliga fondbyten i systemet. Bland spararna som valt egen portfölj vid inträdet och bland dem som ursprungligen hade Premiesparfonden var motsvarande andelar 39 (30) procent respektive 14 (11) procent.

Figur 5.16 visar andelen pensionssparare som gjort minst ett fondbyte och andelen pensionssparare bosatta i respektive län. En jämförelse visar att i drygt hälften av alla län är andelen sparare som gjort minst ett byte överrepresenterade. Notera att andelen sparare som gjort minst ett fondbyte är överrepresenterade i nästan samtliga län i norrlandsregionen.

Figur 5.16: Andel pensionssparare som byter fonder fördelat på län och andel pensionssparare bosatta i respektive län, vid utgången av 2007.

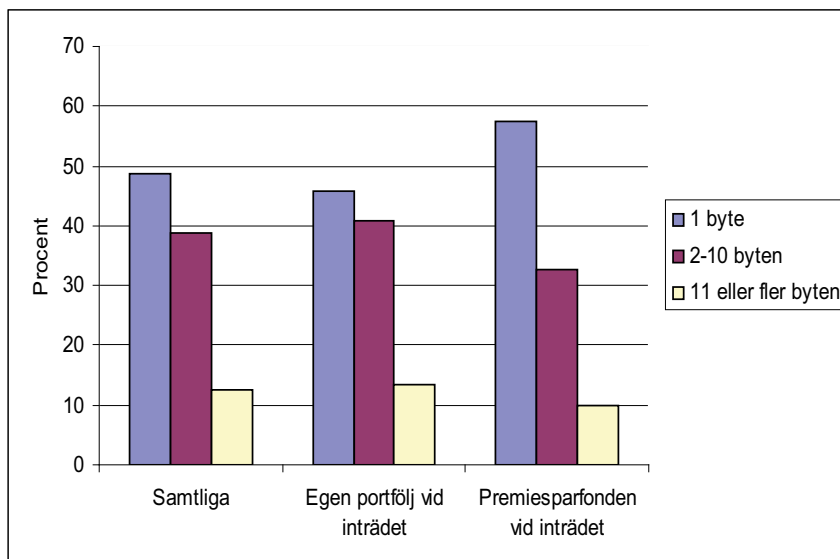
Som framgår av ovanstående har både antalet fondbyten och antalet pensionssparare som byter fonder ökat över tid. I den fortsatta delen av avsnittet belyses bytesaktiviteten utifrån antalet genomförda fondbyten.

5.5.4.1 Bytesaktivitet och portföljval vid inträdesåret

Figur 5.17 visar samtliga pensionssparare med egen vald portfölj. Det framgår att dem som valde egen portfölj vid inträdet har gjort fler byten än dem som hade Premiesparfonden från början. Närmare hälften av alla som har en egen portfölj och som någon gång har bytt fond har endast gjort ett byte.

Det är en något större andel kvinnor som bara gjort ett byte, medan det är en något större andel män som gör fler än ett byte.

Figur 5.17: Pensionssparare med egen vald portfölj fördelade på antal fondbyten gjorda efter inträdesåret och fram till slutet av 2007.

5.5.4.2 Bytesaktivitet och kontobehållning

Av tabell 5.16 framgår att de som byter fonder också har större genomsnittlig behållning på premiepensionskontot. Likaså har de som gör fler byten större kontobehållning än dem som gör färre byten. Skillnaden mellan dem som gjort endast ett fondbyte och dem som gjort mer än 10 fondbyten är i genomsnitt 19 000 (13 000) kronor. Skillnaderna är ännu större mellan dem som inte har gjort något byte alls sedan det första aktiva valet, se kategorin 0 byten, och dem som gjort fler än 10 byten.

Tabell 5.16: Genomsnittlig behållning på premiepensionskontot i slutet av 2007 för pensionssparare med egen vald portfölj, fördelad på antal byten gjorda efter det första aktiva valet, kronor.

Antal byten	Egen vald portfölj
0	65 600
1	67 600
2-10	81 900
11-	89 400

Anm.: Kategorin 0 byten innebär att pensionssparare har kvar samma fond som han eller hon valde eller tilldelades vid inträdet i premiepensionssystemet.

En tidigare analys gjord av PPM visar att sannolikheten att välja en egen portfölj ökar desto större kontobehållning pensionsspararen har.¹⁷

¹⁷ Vad kännetecknar individer som byter Premiesparfonden? Dnr 06-21.

5.5.4.3 Bytesaktivitet och värdeutveckling

Tabell 5.17 visar att de som har gjort fler byten också har högre värdeutveckling än övriga. En bidragande orsak till att det är lönsamt att göra många fondbyten är att ingen avgift påförs vid bytet.

Tabell 5.17: Genomsnittlig värdeutveckling under perioden 1995–2007 för pensions-sparare med egen vald portfölj, fördelad på antal byten gjorda efter det första aktiva valet, procent.

Antal byten	Egen vald portfölj
0	5,2
1	5,8
2–10	7,2
11–	7,8

5.5.4.4 Bytesaktivitet och portföljrisk

Oberoende av hur ofta pensionsspararna byter fonder är det en övervägande majoritet av spararna som väljer fonder i kategorin medelrisk, se tabell 5.18. Däremot tar de som gör minst två eller fler byten högre risk i sina portföljer än övriga sparare. Som framgår i avsnittet ovan om risk så väljer drygt 80 procent av pensionsspararna medelrisknivå i premiepensionsportföljen.

Tabell 5.18: Riskspridning för pensionssparare med egen vald portfölj fördelad på antalet byten gjorda efter det första aktiva valet.

Riskenivå	0 byten	1 byten	2-10 byten	11 eller fler byten
Mycket låg risk	0,7	3,0	3,3	6,5
Låg risk	6,5	11,5	3,8	2,6
Medelrisk	90,6	76,2	67,2	57,8
Hög risk	2,2	9,2	25,1	29,4
Mycket hög risk	0,1	0,1	0,6	3,8

5.5.4.5 Bytesaktivitet och portföljavgift

I avsnittet ovan om avgiftsnivån i pensionsspararnas portfölj framgår att den genomsnittliga avgiften för dem med egen vald portfölj var 0,41 (0,53) procent i slutet av 2007. Av tabell 5.19 framgår att den genomsnittliga avgiftsnivån för dem som enbart gjort ett fondbyte efter det första aktiva valet är något lägre, cirka 0,39 procent. Den genomsnittliga avgiftsnivån är däremot väsentligt högre bland dem som gjort flera fondbyten. Som visas i tabell 5.18 ovan är det vanligt att de som gjort många byten också har valt fonder med relativt hög risknivå. Fonder med högre risknivåer är ofta inriktade på tillväxtmarknader eller andra mindre segment på kapitalmarknaden och med en sådan förvaltning följer vanligen högre avgifter.

Tabell 5.19: Genomsnittlig portföljavgift för pensionssparare med egen vald portfölj, fördelat på antal fondbyten gjorda efter det första aktiva valet.

	1 byte	2-10 byten	11 eller fler byten
Alla	0,39	0,60	0,79
Kvinnor	0,37	0,58	0,79
Män	0,41	0,62	0,79
Ålder			
18–24	0,44	0,65	0,81
25–29	0,42	0,64	0,78
30–39	0,41	0,63	0,82
40–49	0,39	0,62	0,80
50–59	0,37	0,59	0,78
60–	0,35	0,52	0,70

6 Pensionärerna

Detta kapitel består av tre delar, pensionärernas resultat, pensionärernas investeringsbeteende samt pensionärernas uttag av premiepension. Den första delen redovisar behållningen på premiepensionskontot samt värdeutvecklingen av premiepensionsmedlen. Den andra delen beskriver pensionärernas portföljval utifrån risk, antal valda fonder, förvaltningsavgift och de mest valda fonderna. Den tredje delen tar upp pensionärernas uttag av premiepensionen.

Det första året någon kunde vara pensionär inom premiepensionssystemet var 2001 och då uppgick antalet pensionärer till drygt 2 400. I slutet av 2007 omfattade systemet drygt 448 700 (343 500) pensionärer. Antalet pensionärer inom premiepensionssystemet kommer även i fortsättningen att öka, allteftersom det nya pensionsystemet fasas in. Könsfördelningen bland pensionärer är jämn, cirka 49 procent av dem är män och 51 procent är kvinnor.

Den som är pensionär kan välja mellan att ha kvar premiepensionsmedlen i den egen valda portföljen eller i Premiesparfonden, dvs. ha kvar fondförsäkringen, eller att placera pensionsmedlen i PPM:s traditionella livförsäkring. Som framgår av tabell 6.1 har de flesta pensionärer fondförsäkring, drygt 87 (88) procent. Bland dessa pensionärer är det 57,1 (55,1) procent som har valt en egen portfölj, medan 42,9 (44,9) procent har Premiesparfonden. Andelen pensionärer med traditionell livförsäkring ökar något över tiden, från cirka 9 procent 2001 till nära 13 procent 2007.

Tabell 6.1: Antal pensionärer samt andel pensionärer med premiepension placerad i fondförsäkring respektive traditionell livförsäkring, för perioden 2001–2007.

År	Totalt antal	Fondförsäkring, andel, procent	Traditionell livförsäkring, andel, procent
2001	27 00	90,9	9,1
2002	9 600	91,3	8,7
2003	78 600	92,0	8,0
2004	160 400	92,0	8,0
2005	249 700	89,6	10,4
2006	343 500	88,1	11,9
2007	448 700	87,4	12,6

Som framgår av tabell 6.2 är andelen pensionärer med egen vald portfölj högre bland de yngre pensionärerna jämfört med de äldre.

Tabell 6.2 Andelen pensionssparare som placerat premiepensionsmedlen i egen portfölj, Premiesparfonden, samt traditionell livförsäkring, procent

Födelesår	Ålder	Egen vald portfölj	Premiesparfonden	Traditionell livförsäkring
1938	69	45,0	47,4	7,6
1939	68	48,3	42,8	8,8
1940	67	46,6	39,4	14,0
1941	66	49,9	34,0	16,1
1942	65	51,8	33,4	14,8
1943	64	57,3	26,9	15,8
1944	63	60,2	25,7	14,2
1945	62	62,1	25,6	12,3
1946	61	61,3	31,3	7,4

Pensionärernas resultat

6.1 Inledning

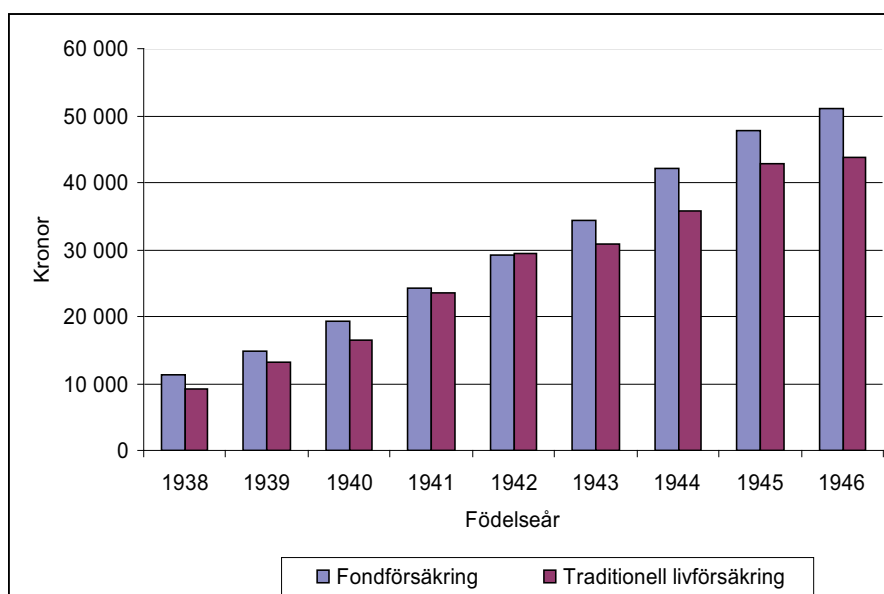
Den här delen av kapitlet tar upp behållningen på pensionärernas premiepensionskonto och värdeutvecklingen av deras premiepensionsmedel. Värdeutvecklingen visas för två tidsperioder, dels från införandet av premiepensionssystemet 1995 och fram till slutet av år 2007, dels under kalenderåret 2007.¹⁸

6.2 Behållning på premiepensionskontot

Den genomsnittliga behållningen på pensionärernas premiepensionskonto var cirka 22 700 (18 300) kronor i slutet av 2007. Pensionärer med fondförsäkring har marginellt högre genomsnittlig kontobehållning jämfört med dem som har traditionell livförsäkring, 22 800 (18 500) kronor respektive 22 700 (17 100) kronor. Det framgår av figur 6.1 att den genomsnittliga kontobehållningen genomgående är högre för dem med fondförsäkring än för dem med livförsäkring. En förklaring till detta kan vara att portföljsammansättningen för den traditionella livförsäkringen är mer försiktig än för fondförsäkringen och därför givit en lägre avkastning. Figur 6.1 visar även att den genomsnittliga behållningen är högre för yngre pensionärer jämfört med äldre pensionärer. Den främsta förklaringen till denna skillnad är att de omfattas i olika utsträckning av det nya pensionssystemet och därmed avsätts olika mycket till premiepensionssystemet samt att antalet år med avsättningar är färre. Till exempel, för pensionärer födda 1938 avsätts 20 procent till det nya pensionssystemet medan motsvarande andel för dem födda 1946 däremot är 60 procent. En annan förklaring till att de äldre pensionärerna har lägre kontobehållning än de yngre pensionärerna är att de äldre förmodligen har gjort uttag från sina pensionskonton i större utsträckning än de yngre. I detta sammanhang kan också nämnas att kontobehållningen påverkas av vid vilken ålder uttagen påbörjas. Den som gör uttag vid 61 års ålder får av naturliga skäl mindre kvar på sitt konto i jämförelsen med den som påbörjar uttagen vid 67 års ålder, givet storleken på uttagsbeloppet. Därutöver påverkas kontobehållningen om pensionären fortsätter att förvärvsarbeta och tjänar in nya pensionsrätter. Kontobehållningen ökar givetvis ju fler och större insättningar som görs.

¹⁸ Vid inträdesåret i premiepensionssystemet är individen vanligen pensionssparare för att vid en senare tidpunkt övergå till att vara pensionär.

Figur 6.1: Genomsnittlig behållning på pensionärernas premiepensionskonton, fördelad på fondförsäkring respektive traditionell livförsäkring samt på födelseår, vid utgången av 2007.

6.3 Värdeutveckling

Detta avsnitt om värdeutveckling består av två delar där den första delen beskriver värdeutvecklingen för pensionärerna sedan starten av premiepensionssystemet 1995 och fram till slutet av 2007, medan den andra delen visar värdeutvecklingen under kalenderåret 2007. Värdeutvecklingen för pensionärer med fondförsäkring inkluderar avkastning på fonder, förvaltningsavgift efter rabatt, arvsvinst, ränta på preliminära pensionsrätter samt avgift till Premiepensionsmyndigheten. Värdeutvecklingen redovisas i form av kapitalviktad avkastning, dvs. internränta. Internräntan kan jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på premiepensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto.¹⁹ Avkastningen för den traditionella livförsäkringen räknas ut i form av en återbäringsränta. Denna ränta kan förändras vid varje månadsskifte beroende på hur väl placeringarna i livförsäkringen utvecklas. Pensionärerna är dock garanterade ett lägsta pensionsbelopp.

¹⁹ En förenklad beskrivning av kapitalviktad avkastning är följande. Den avkastning som genereras av ett kapital under en given period vägs samman med kapitalet. Detta innebär att avkastningen under perioder då kapitalet varit stort, är viktigare än perioder då kapitalet varit mindre

6.3.1 Värdeutveckling sedan starten av premiepensionssystemet

Premiepensionssystemet infördes 1995 och då började medel till premiepensionen sättas av. Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen av pensionsmedlen i fondförsäkring sedan denna start och fram till slutet av 2007 uppgick till 5,7 (5,8) procent.²⁰ Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen var lägre än motsvarande genomsnitt i slutet av 2006, vilket beror på en lägre genomsnittlig värdeutveckling under 2007 jämfört med tidigare år. Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen var högre för pensionärer med Premiesparfonden än för de egna valda portföljerna, 6,0 (6,1) procent respektive 5,4 (5,5) procent. Värdeutvecklingen varierar naturligtvis mellan pensionärerna. En del av pensionärerna med egen portfölj har haft en betydligt bättre värdeutveckling än dem med Premiesparfonden, medan andra har haft en sämre värdeutveckling. Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen för pensionärer med traditionell livförsäkring var 4,7 procent, dvs. lägre än för de båda fondförsäkringarna.

Tabell 6.3 visar att den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen är högre i Premiesparfonden än i egna valda portföljer för pensionärer födda 1938–1943. Däremot är värdeutvecklingen högre i de egna valda portföljerna än i Premiesparfonden för pensionärer födda 1944–1946. För samtliga födelseår är den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen för traditionell livförsäkring lägre än för fondförsäkringen.

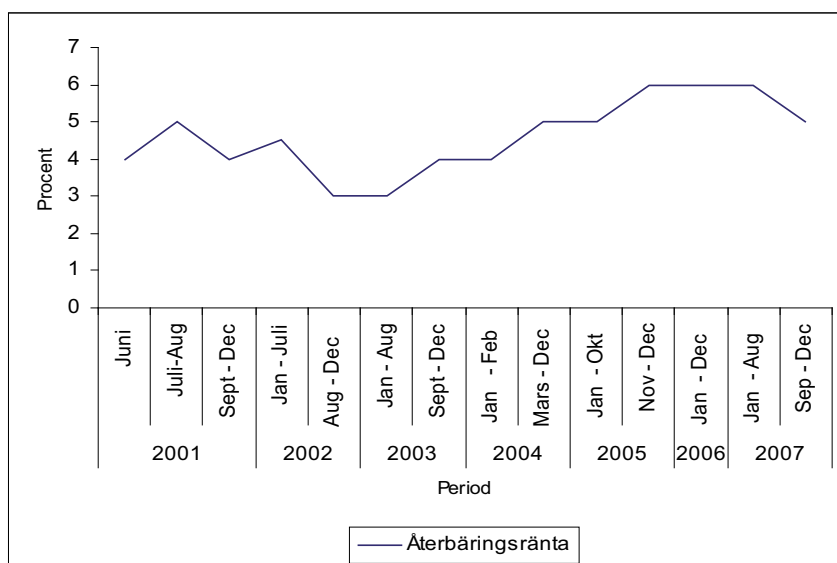
Tabell 6.3: Genomsnittlig årlig värdeutveckling under perioden 1995–2007 för pensionärer med egen vald portfölj samt för pensionärer med Premiesparfonden samt pensionärer med traditionell livförsäkring, procent.

	Samtliga	Egen portfölj	Premiesparfonden	Traditionell livförsäkring
Alla	5,6	5,4	6,0	4,7
Kvinnor	5,7	5,3	6,0	4,6
Män	5,8	5,5	5,9	4,8
Födelseår				
1938	5,9	5,2	6,1	2,4
1939	5,6	5,0	5,9	3,6
1940	5,7	5,1	6,0	4,0
1941	5,7	5,4	6,0	5,2
1942	5,8	5,8	6,0	6,1
1943	5,7	5,5	5,8	4,8
1944	5,8	5,7	5,6	5,1
1945	5,8	5,8	5,8	5,4
1946	5,9	6,0	5,6	5,2

Figur 6.2 visar den genomsnittliga återbäringsräntan per år för den traditionella livförsäkringen för perioden 2001–2007. Den genomsnittliga räntan under denna period är cirka 4,7 procent.

²⁰ De som är pensionärer 2007 var pensionssparare 1995.

Figur 6.2: Återbäringsränta för traditionell livförsäkring, genomsnitt per år.

6.3.2 Värdeutveckling för 2007

Den genomsnittliga värdeutvecklingen för pensionsmedlen i fondförsäkring uppgick till 5,8 (11,9) procent, se tabell 6.4. För dem med egen vald portfölj och dem med Premiesparfonden uppgick motsvarande värdeutveckling till 5,8 (12,4) procent respektive 5,8 (11,3) procent. För sparare med traditionell livförsäkring uppgick återbäringsräntan i december 2007 till 5,0 (6,0) procent och i genomsnitt för året till 5,7 (6,0) procent.

Tabell 6.4: Genomsnittlig värdeutveckling under 2007, fördelat på födelseår, procent.

	Samtliga	Egen portfölj	Premiesparfonden
Alla	5,8	5,8	5,8
Kvinnor	5,6	5,4	5,9
Män	6,0	6,1	5,8
Födelseår			
1938	5,9	7,7	5,3
1939	5,6	6,2	5,4
1940	5,8	6,4	5,5
1941	5,8	5,9	5,6
1942	5,6	5,7	5,6
1943	5,8	6,0	5,6
1944	6,1	5,7	5,9
1945	5,9	5,3	6,1
1946	6,9	5,6	6,2

Pensionärernas investeringsbeteende

6.4 Valet av portfölj

I det här avsnittet beskrivs pensionsspararnas investeringsbeteende utifrån fördelningen av tillgångar och risknivå i portföljen, men även antal fonder samt avgiftsnivån i portföljen. Därutöver visas de fonder flest pensionssparare har valt att ha i sin portfölj.

6.4.1 Risk i portföljen

Som framgår av motsvarande avsnitt i kapitlet om pensionsspararna har risknivån i premiepensionsportföljen stor betydelse för den slutliga premiepensionen. Pensionärer som har kvar den egen valda portföljen med fondförsäkring kan själva bestämma och ändra risknivån i portföljen. Risknivån för Premiesparfonden, liksom i den traditionella livförsäkringen, är given för pensionären. Skillnaden mellan fondförsäkringen och den traditionella livförsäkringen är att den senare garanterar ett lägsta belopp livet ut.

De två följande avsnitten tar upp risken i pensionärernas egna valda portföljer på samma sätt som i motsvarande avsnitt i kapitlet om pensionsspararna. I det första avsnittet används fördelningen mellan aktie- och räntefonder i portföljen, så kallad tillgångsallokering, för att beskriva risken i portföljen. En portfölj som innehåller en relativt stor andel aktiefonder har vanligen högre risknivå i förhållande till en portfölj med lika stor andel räntefonder. Det beror på att värdet för aktiefonder vanligen varierar mer över tid än värdet för räntefonder.

6.4.1.1 Fördelning av tillgångar i portföljen

När pensionären väljer sammansättning av fonder i premiepensionsportföljen väljer denne samtidigt risknivå i portföljen – ju större andel aktier desto högre risknivå. Dessutom varierar risknivån i de olika fonderna. Val av tillgångsallokering har därför stor betydelse för den framtida värdeutvecklingen och därmed premiepensionens storlek.

Tabell 6.5 visar att pensionärer med egen portfölj har investerat 76,9 procent av pensionsmedlen i aktier medan cirka 83,3 procent av Premiesparfondens tillgångar finns i aktier. Den traditionella livförsäkringen har en relativt låg andel av kapitalet investerat i aktier, cirka 27 procent.

Tabell 6.5: Genomsnittlig tillgångsallokering för pensionärer med egen vald portfölj, Premiesparfonden samt traditionell livförsäkring, procent.

	Egen vald portfölj	Premiesparfonden	Traditionell livförsäkring
Svenska aktier	27,2	18,0	9,0
Globala aktier	37,2	51,4	18,0
Tillväxtmarknader	12,5	13,9	-
Alternativa investeringar	0,5	7,8	-
Svenska räntor	21,5	5,2	73,0
Utländska räntor	1,2	3,7	-

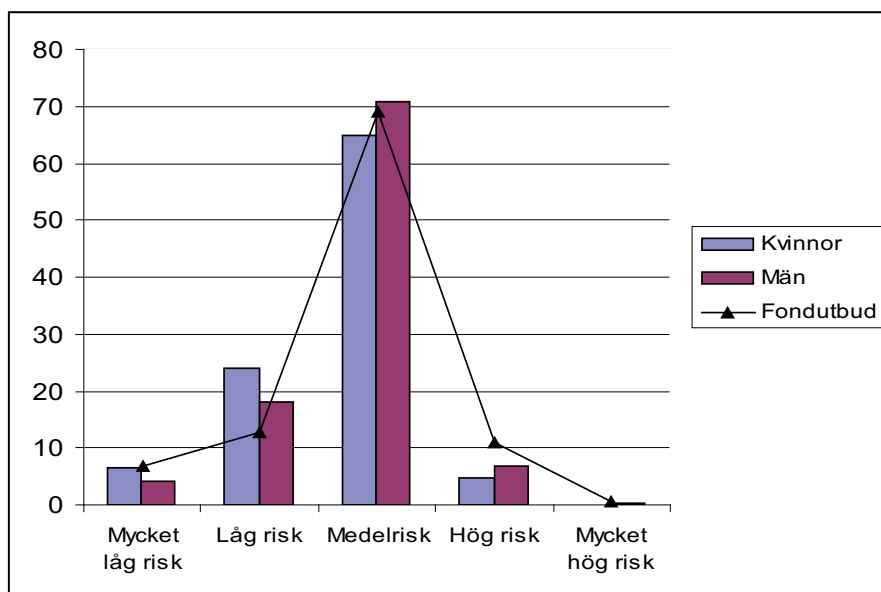
Anm.: Tillväxtmarknader omfattar globala aktier på tillväxtmarknader. Alternativa investeringar är investeringar utanför de traditionella tillgångsklasserna, till exempel fastigheter och råvaror.

6.4.1.2 Risknivån

Den genomsnittliga risknivån i pensionärernas fondförsäkring uppgick i slutet av 2007 till 9,3 (8,9) procent. Risknivån var högre i de eget valda portföljerna än i Premiesparfonden, 10,4 (10,2) procent respektive 7,9 (7,5) procent. I figur 6.3 visas fördelningen av portföljrisken för dem som valt en egen portfölj samt fördelningen av risknivån i fondutbudet på PPM:s fondtorg. De fem riskkategorierna i figuren motsvarar de kategorier som PPM använder i fondkatalogen. Figuren ger en bild av hur väl risknivån i pensionärernas portföljer stämmer överens med risknivån i det utbud av fonder som finns på PPM:s fondtorg.

Det framgår att fördelningen av andelen pensionärer vid olika kategorier av portföljrisk i stort följer mönstret för fördelningen av fondutbudet efter riskkategori. De flesta pensionärer väljer fonder med medelrisk. Det är dock en större andel pensionärer som väljer fonder med låg risk jämfört med utbudet. Däremot är andelen med hög risk i portföljen underrepresenterad i förhållande till utbudet. Kvinnor och män skiljer sig något åt i valet av riskkategorier. Det är en större andel kvinnor som valt kategorin låg risk jämfört med andelen män. Män väljer däremot fonder med medelrisk i större utsträckning jämfört med kvinnor.

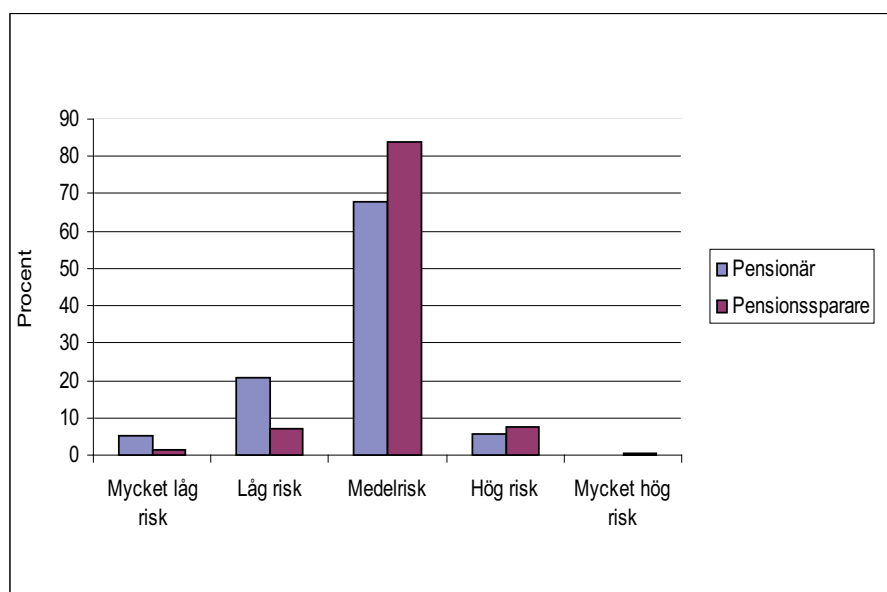
Figur 6.3: Genomsnittlig risknivå i kvinnor och mäns egna valda portföljer samt fondutbudet i premiepensionssystemets fördelat på riskkategorier.

Anm.: De olika kategorierna för risk är indelade enligt följande.
 Mycket låg risk om $0 \leq \text{risk} < 3$, låg risk om $3 \leq \text{risk} < 8$, medelrisk om $8 \leq \text{risk} < 18$,
 hög risk om $18 \leq \text{risk} < 25$ samt mycket hög risk om $\text{risk} \geq 25$.

Figur 6.4 visar att pensionärer generellt har lägre risknivå i de eget valda portföljerna än pensionssparare med eget valda portföljer.

Figur 6.4: Genomsnittlig risknivå i egna valda portföljer bland pensionärer och pensionsparare, fördelat på riskkategorier.

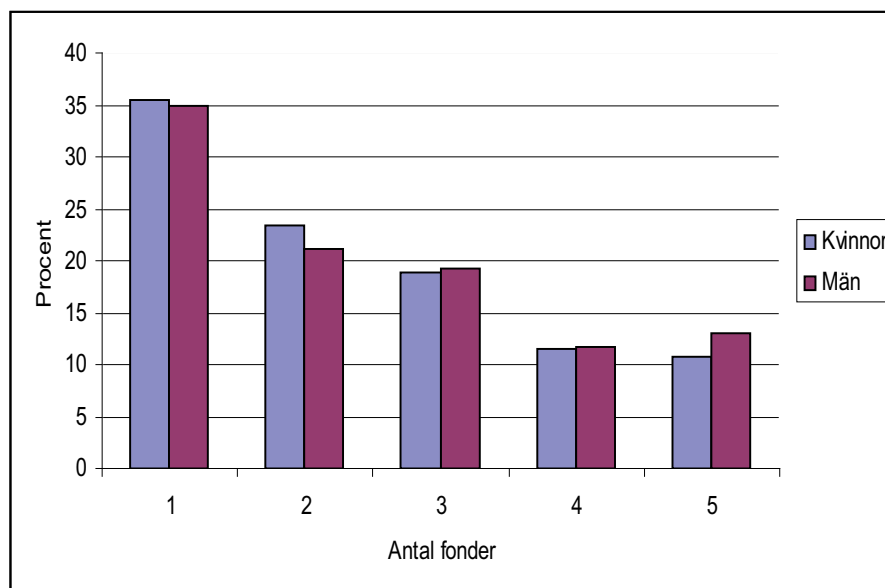

Anm.: De olika kategorierna för risk är indelade enligt följande.
 Mycket låg risk om $0 \leq \text{risk} < 3$, låg risk om $3 \leq \text{risk} < 8$, medelrisk om $8 \leq \text{risk} < 18$,
 hög risk om $18 \leq \text{risk} < 25$ samt mycket hög risk om $\text{risk} \geq 25$.

6.4.2 Antal valda fonder

De pensionärer som har en egen portfölj kan välja att placera premiepensionsmedlen i upp till fem olika fonder. Möjligheten att sprida risken är större ju fler fonder som ingår i portföljen. Det ingick i genomsnitt 2,4 (2,4) fonder i pensionärernas eget valda portföljer. Figur 6.5 visar att drygt hälften av pensionärerna har en till två fonder i sina portföljer. En jämförelse med antalet fonder i slutet av 2006 visar att mönstret inte har förändrats sedan dess och att nivåerna är relativt oförändrade.

Figur 6.5: Antalet fonder i pensionärernas eget valda portföljer, i slutet av 2007.

Pensionärer fördelar sina premiepensionsmedel på färre antal fonder jämfört med pensionssparare som i genomsnitt har 3,3 fonder i portföljen. En förklaring till skillnaden kan vara att pensionärerna vanligen har mindre pensionsmedel att fördela och därför väljer färre antal fonder i portföljen.

6.4.3 Avgiftsnivån i portföljen

Fondförvaltarna tar vanligen ut en avgift för förvaltningen av de fonder de erbjuder. Portföljavgiften är det vägda genomsnittet av förvaltningsavgifterna efter rabatt för de fonder som ingår i portföljen. Som visas i motsvarande avsnitt i kapitlet om pensionsspararna har nivån på avgiften stor betydelse för pensionsutfallet. För de pensionärer som valt traditionell livförsäkring tas det dock inte ut någon särskild förvaltningsavgift utöver PPM-avgiften.

Den genomsnittliga avgiften för eget valda portföljer har minskat från föregående år till 0,34 (0,46) procent. Avgiften till Premiesparfonden är 0,15 (0,15) procent. Minskningen förklaras till stor del av den nya rabattmodellen som PPM införde under 2007.²¹ Av tabell 6.6 framgår att kvinnor har lägre genomsnittlig portföljavgift än män.

²¹ PPM har en rabattmodell för att pensionärerna och pensionsspararna i större utsträckning ska kunna ta del av de kostnadsfördelar i kapitalförvaltningen som premiepensionssystemet genererar. Information om rabattmodellen finns i Årsredovisningen för Premiepensionsmyndigheten avseende år 2007.

Tabell 6.6: Portföljavgift för pensionärer med egen vald portfölj, i slutet av 2007, procent.

	Medelvärde	Median	5:e percentilen	95:e percentilen
Kvinnor	0,33	0,26	0,18	0,68
Män	0,35	0,28	0,18	0,76

6.4.4 De mest valda fonderna

Av de fonder som flest pensionärer har valt dominerar aktiefonder. Det framgår av tabell 6.7 att sex av fonderna är aktiefonder, två är generationsfonder och två är blandfonder. Risknivån för samtliga fonder på denna tio-i-topplista är medelrisk.

En jämförelse med motsvarande tio-i-topplista föregående år visar att nio av tio fonder finns med på årets lista. Den inbördes rangordningen har dock förändrats sedan föregående år. Nykomlingen är Swedbank Robur Aktiefond Pension.

Tabell 6.7: De tio mest valda fonder bland pensionärer med egen portfölj, rangordnade efter andel pensionärer som valt fonden, i slutet av 2007.

Fondnamn	Risk	Avkastning 2003-2007 medelvärde, per år	Placering 2006
1 SPP Generation 40-tal	3,1	6	2
2 AMF Pensions Aktiefond - Sverige	13,4	22	1
3 AMF Pensions Aktiefond - Världen	11,0	17	3
4 Swedbank Robur Contura	12,9	6	4
5 AMF Pensions Balansfond	7,5	13	5
6 Didner & Gerge Aktiefond	13,7	21	6
7 Länsförsäkringar Pension 2010	8,0	10	8
8 Swedbank Robur Medica	10,7	4	7
9 Swedbank Robur Mixfond Pension	5,7	10	9
10 Swedbank Robur Aktiefond Pension	10,6	15	>10

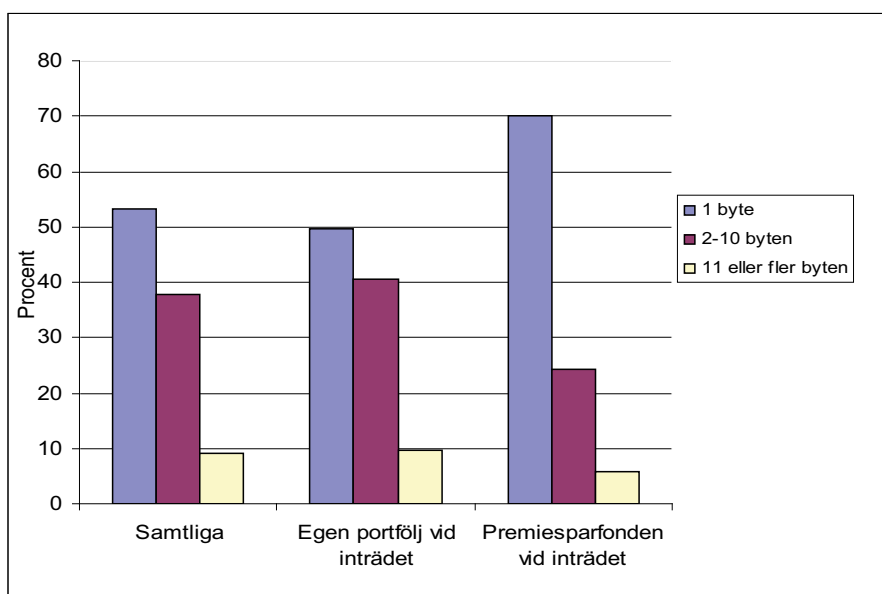
6.5 Pensionärernas aktivitet

De flesta av pensionärerna fick möjlighet att välja fonder till premiepensionsportföljen första gången år 2000, men då som pensionssparare. Cirka 53 procent av dem valde en egen portfölj detta år medan de övrigas medel placerades i Premiesparfonden. I slutet av år 2007 hade 57,1 procent av pensionärerna en egen vald portfölj.

6.5.1 Bytesaktivitet

Av de pensionärer som gjorde ett aktivt val vid inträdet har cirka 23 procent gjort åtminstone ett fondbyte därefter. Av figur 6.6 framgår att närmare 10 procent av dem med egen portfölj har bytt fonder minst 11 gånger sedan inträdet i premiepensionssystemet.

Figur 6.6: Andel pensionärer med egen vald portfölj fördelad på antal fondbyten gjorda sedan inträdesåret och fram till slutet av 2007.

Anm.: Figuren visar antalet fondbyten sedan inträdet i premiepensionssystemet och inte bara för tiden som pensionär.

Pensionärernas premiepension

6.6 Inledning

Premiepensionen får tidigast tas ut från 61 års ålder men det finns ingen övre åldersgräns för när uttagen senast måste påbörjas. Pensionären kan välja att ta ut enbart premiepension eller kombinera den med uttag av inkomstpensionen.²² I det följande avsnittet redovisas endast uttagen av premiepension.

6.7 Pensionsuttagen

Den som vill ta ut sin premiepension kan välja mellan de fyra uttagsnivåerna, 25 procent, 50 procent, 75 procent samt 100 procent. Pensionären kan ändra uttagsnivån och även avbryta uttagen. En pensionär som avbryter uttagen betraktas fortfarande som pensionär inom premiepensionssystemet och uttagsnivån fastställs till 0 procent. Tabell 6.8 visar de genomsnittliga årliga uttagsbeloppen av premiepensionen. Det framgår att de allra flesta pensionärer tar ut hela det årliga pensionsbeloppet. Än så länge är beloppen relativt små vilket beror på att det nya pensionssystemet inte har fasats in fullt ut. Bland dem som enbart tar ut delar av sin pension är den vanligaste uttagsnivån 25 procent. Det är vanligare att pensionärer yngre än 65 år tar ut pensionen vid denna nivå jämfört med dem som är äldre. Andelen pensionärer vid de olika uttagsnivåerna har förändrats marginellt sedan föregående år. Den som väljer att ta ut premiepensionen kan samtidigt fortsätta förvärvsarbete och tjäna in nya pensionsrätter. Utifrån de data som är tillgänglig för rapporten är det inte möjligt att se huruvida en pensionär tjänar in pensionsrätter under 2007.

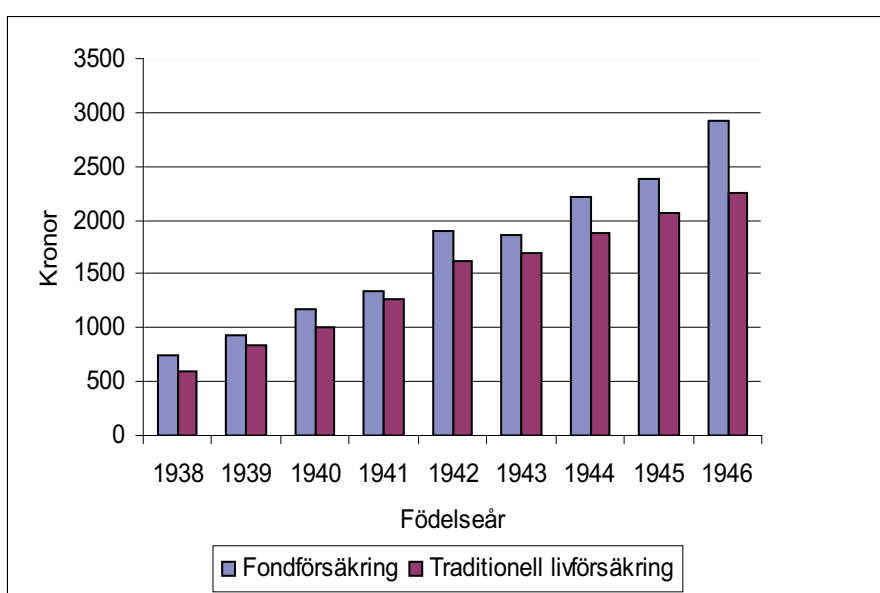
Tabell 6.8: Andel pensionärer, årligt uttag av premiepension samt behållning på premiepensionskonto, per uttagsnivå, i slutet av 2007.

Uttagsnivå, procent	Pensionärer, andel, procent	Årligt uttag, medelvärde, kr	Kontobehållning, medelvärde, kr
0	0,2	0	26 500
25	4,7	700	46 700
50	0,9	1 100	35 500
75	0,2	1 500	33 900
100	94,0	1 300	21 400

²²Pensionären kan givetvis välja att enbart ta ut inkomstpension. PPM har inte information om huruvida pensionären tar ut inkomstpension.

I figur 6.7 visas den årliga utbetalningen av premiepensionen för dem som tar ut hela det årliga beloppet, dvs. vid uttagsnivå 100 procent. Det framgår att ju tidigare födelseår (ju äldre pensionären är) desto högre pensionsbelopp, både från fondförsäkringen och från traditionell livförsäkring. Beloppen varierar mellan 700 kronor och 2 900 kronor per år inom fondförsäkring och mellan 600 kronor och 2 300 kronor per år inom traditionell livförsäkring. Skillnaderna i uttagsbelopp mellan de olika födelseåren beror främst på att det nya pensionssystemet inte har fasats in fullt ut. De som är födda 1938 har tjänat in 20 procent av premiepensionen till det nya systemet medan dem som är födda 1946 har motsvarande 60 procent. Förutom att de yngre pensionärerna avsatt mer pensionsmedel per år så har de även avsatt medel under fler år.

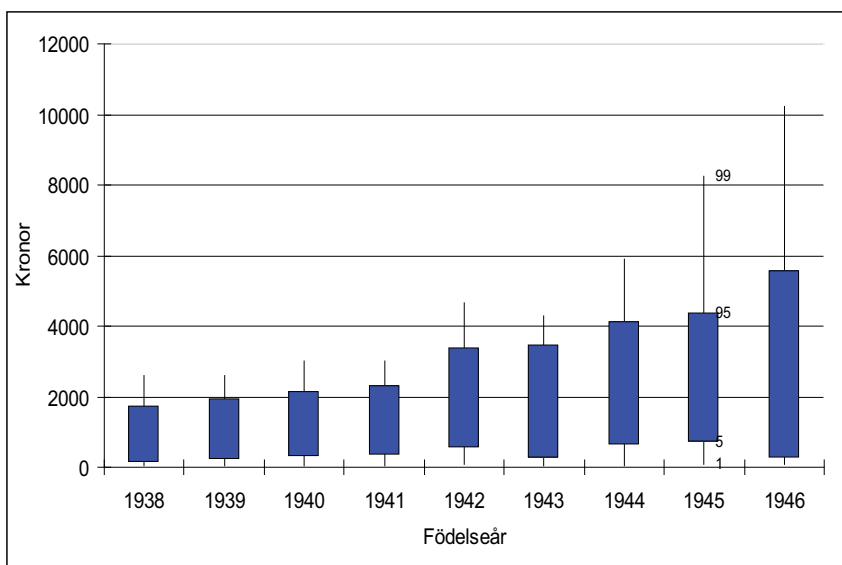
Figur 6.7: Utbetalld premiepension under 2007 för pensionärer med uttagsnivå 100 procent, genomsnittligt belopp.

Figur 6.8 visar spridningen av den utbetalda pensionen från fondförsäkringen för pensionärer med uttagsnivån 100 procent. Den nedre och övre kanten på cylindern markerar den 5:e percentilen respektive den 95:e percentilen.²³ Det framgår av figuren att det är större variation i utbetalld pension bland de yngre pensionärerna jämfört med de äldre.

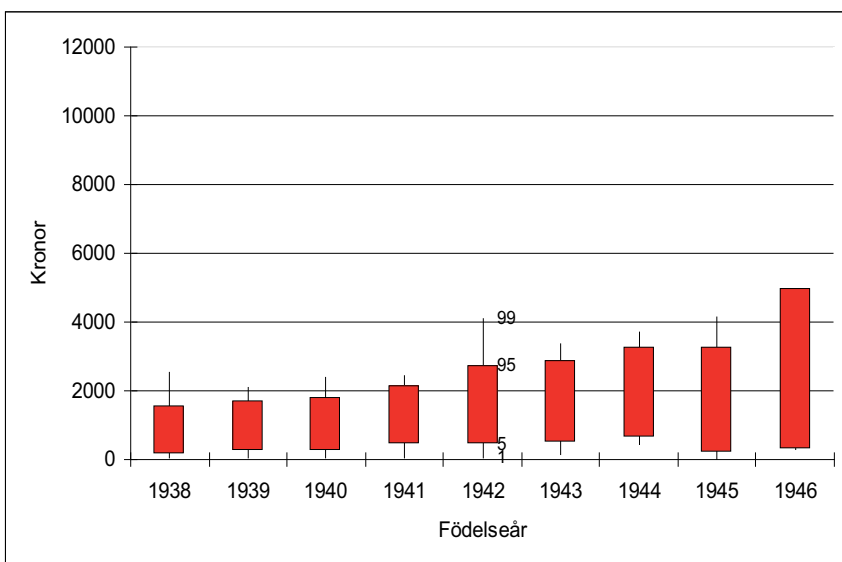
²³Begreppet percentil kan förklaras enligt följande. Pensionärerna rangordnas med början från den pensionär med lägst utbetalld pension till den pensionär med högst utbetalld pension. Därefter delas de in i hundra lika stora grupper, dvs. percentiler.

Figur 6.8: Spridning av utbetald pension från fondförsäkring för pensionärer med uttagsnivå 100 procent, i slutet av år 2007.

Figur 6.9 visar spridningen av den utbetalda pensionen från traditionell livförsäkring för pensionärer med uttagsnivån 100 procent. Även bland dessa pensionärer är variation i utbetald pension större bland de yngre jämfört med de äldre pensionärerna.

Figur 6.9: Spridning av utbetald pension från traditionell livförsäkring för pensionärer med uttagsnivå 100 procent, i slutet av år 2007.

Premiepensionsmyndigheten

Premiepensionsmyndigheten, Box 1605, 111 86 Stockholm, telefon 08-406 50 00, www.ppm.nu